

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

ved

Viborg Kathedralskoles

aarlige Examina i 1865.

- Indhold:**
1. De naturhistoriske Samlingers Forsøgelse og faunistiske Betydning. (Viborgegnens Hvirvelstyr.) Af Adjunkt Arthur Feddersen.
 2. Efterretninger om Viborg Kathedralskole i Skoleaaret 1864—65. Af Rector F. E. Olsen.

Viborg.

Trykt hos H. Wisling.

1865.

Indbydelseskrift

ved

Viborg Kathedralskoles

aarlige Examina i 1865.

- Indhold: 1. De naturhistoriske Samlingers Forsøgelse og faunistiske Betydning. (Viborgegnens Hvirvelbør.) Af Adjunkt Arthur Feddersen.
2. Efterretninger om Viborg Kathedralskole i Skoleaaret 1864—65. Af Rector F. E. Olsen.

Viborg.

Trykt hos H. Wiisling.

1865.

Forordningen af 30te November 1864, om Forandringer i den bestaaende Skoleplan, har for en Deel forandret Naturhistoriens Stilling i vore lærde Skoler, idet der for Fremtiden ikke afholdes nogen Afgangsexamen i dette Fag, og det altsaa ikke erholder Indflydelse paa den endelige Hovedcharakter. Den eneste Fordring, Skolen herefter stiller til Disciplen i dette Fag, er meget ringe, idet der kun forlanges en tarvelig Charakter ved Heelaarsexamen i sjette Klasse. Denne Bestemmelse kan blive til Helb for Faget, som for Fremtiden vil kunne behandles med større Frihed og maaskee derved erholde en endnu gunstigere Indflydelse paa Disciplene. Thi det kan vel ansees for afgjort, at intet andet Fag saa let kan vinde Drengenes Dpmærksomhed, naar kun Læreren selv vil; saa at han her fuldstændig vil have det i sin Magt at fastholde selv de Disciples Dpmærksomhed, for hvem det næsten alene er om at gjøre at erholde gode Charakterer, naar de arbejde, som de skulle. Jeg kan imidlertid ikke nægte, at jeg alligevel anseer Bestemmelsen for uheldig for Faget, som synes mig altfor vigtigt og nyttigt, til at man bør berøve det al Indflydelse paa den endelige Hovedcharakter. Thi denne officielle Stempling af dette Fag, som ringere end andre, indeholder en stor Fristelse for Drengene, selv de fortræffeligste iblandt dem.

Forholdet er imidlertid givet; der staaer derfor kun tilbage at finde en Modvægt mod den Fristelse, som vil opstaae hos Disciplene. Men hvorledes skal denne Modvægt frembringes? Thi det gaaer dog ikke an at stærpe de daglige Fordringer altfor meget, eftersom vel Meningen med den foretagne Forandring i Skoleplanen er, at lette Arbejdet for Drengene. Naturhistorien maa kunne finde den bedste Støtte hos sig selv; Læreren maa med endnu større Iver søge at drage Drengene med, for at ikke Tanken om Eksamens mindre Betydning skal virke stadeligt og forstyrrende. I det vi for Fremtiden have mere frie Hænder, maae vi ogsaa kunne anvende vort saa nødvendige Apparat paa en endnu mere frugtbarigjørende Maade og derved utvivlsomt i høi Grad lette Disciplenes Arbejde. Men det maa være en nødvendig Fordring, naar Naturhistorielæreren skal kunne anvende Skolesamlingen, som jeg troer, at den kan anvendes, at Samlingen bliver saaledes, at den i Et og Alt kan opfylde sit Niemed. Dette er, saavidt min Erfaring strækker, ikke Tilfældet nogetsleds, og det er derfor min Hensigt ved disse faa Linier kortelig at antyde, hvorledes jeg antager, at en Skolesamling bør være, forat man ved den kan nærme sig Maalet: at lære Smaadrene Naturhistorie uden væsentlig Afbenyttelse af nogen Lærebog, saa at senere Læsningen efter Bogen, i de høiere Klasser, kan gaae lettere paa det i de lavere Klasser vundne Grundlag.

Forinden jeg gaaer videre, skal jeg dog tillade mig at bemærke, at de aarlige Udgifter ikke derfor behøve at forøges, men der maa aarlig virkelig anvendes en bestemt Sum til Samlingen, deels til Vedligeholdelse af det Forhaandenværende, deels til Anskaffelse af Et og Andet; helst saaledes, at det ikke bliver en Raadesag, om der tilfødes en Udgift i dette Niemed eller ikke. Denne Sum kan være meget ringe; thi efter min Formening bør væsentlig Læreren selv skabe sin Samling ved at benytte det Materiale, hans nærmeste Omgebyder ham. Thi hvad er naturligere, end at Disciplene først

og fremmest gjøres bekendte med deres nærmeste Omgivelses Naturgjenstande, Landets egen Fauna? Vore Lærebøger lide af en Mangel i saa Henseende, som det var ønskeligt at tage Hensyn til, naar vi skulle have en ny Lærebog, hvortil man ogsaa i andre Henseender trænger. Til vore hjemlige Former skal da senere kunne føies de meest fremtrædende og afvigende andetshedsfra, som naturligviis ogsaa have deres store Betydning. Dette kan ikke være en for vidt brevet Forbring til Naturhistorielæreren; thi han skal dog ikke alene lade det komme an paa en Behandling af Naturhistoriens systematiske Deel, men ogsaa lede Disciplene til selvstændig Betragtning af Naturen. Men dette kan kun skee ved stadig Demonstration paa selve Naturgjenstandene og ved hyppig Vejledning i den frie Natur.

Disse Forbringelser til den naturhistoriske Underviisning maae kunne opfyldes ved Hjælp af Samlingen, i hvilken det maa være repræsenteret, som skal oplyse hiin. Men om dette er Tilfældet i vore Skolesamlinger, maae Lærerne selv kunne afgjøre. I Almindelighed idetmindste ere mange af de Gjenstande, hvoraf Samlingerne bestaae, enten ligegyldige eller unyttige, fordi de, anskaffede ved en tilfældig, heldig Leilighed eller i Blinde og uden Hensyn til det, man først og fremmest burde gjøre anskueligt, mangle en god eller gennemført Plan. Physiklæreren vil neppe kjøbe ethvert, maa skee endda ufuldkomment, Apparat blot for at fylde sine Skabe; han veed nøie, hvad han skal foredrage, og hvilke Forsøg han vil forevise, og derefter anskaffer han sig Instrumenter. Dette maa ogsaa gjælde for de zoologiske Samlinger; thi Læreren maa vide, hvad han vil benytte ved Underviisningen og i hvilken Form, for kun derved at lade sig bestemme ved Anskaffelsen og Præparationen. Jeg har ikke sjældent hørt Klager over de hyderst ringe Midler, der staae til Raadighed for at kunne forsøge Samlingerne. Disse Klager kunne tildeels være sande; men selv om kun en ringe Sum aarlig staaer til Disposition, lader der sig dog derved anskaffe en ret instruktiv Samling.

Det kommer ikke her an paa kostbare Sjældenheder og Pragtstykker, men paa et praktisk Valg, og stundom ere de aller-almindeligste Stykker de allerbedste. Men det er jo rigtignok muligt, at vedkommende Lærer ikke ret ved, hvorhen han skal søge for at forøge sin Samling, eller maaskee ikke engang er sig ret bevidst, hvad han egentlig skal anskaffe. Derved bliver det da ikke saa forunderligt, om Samlingen, selv om den stadig forøges, bliver lige upraktisk for Niemedet og derfor stadig maa forøges, naar en Mangel opdages. Universitetets zoologiske Museum i Kjøbenhavn har, navnlig ved Professor Steenstrups store Interesse for Sagen, staaet Skolerne bi ved Anskaffelsen af det fornødne Apparat og i de fleste Tilfælde fuldstændig afgivet Grundlaget for de tilstedeværende Samlinger; dog har det selvfølgelig ikke i Detail kunnet udjævne alle Mangler, men har, efterat have viist Veien, overladt Læreren og Skolen selv at supplere. Men derved er det vel ofte blevet, og den hele senere Forøgelse har sikkert kun været aldeles tilfældig eller lidet betydende; idetmindste faaer man det Indtryk, naar man efterseer de Fortegnelser, som Skoleprogrammerne indeholde, over de naturhistoriske Samlingers Forøgelse. (Nærmere Oplysninger om Samlingernes Tilbliven ville findes i Etatsraad Lindes: Meddelelser angaaende Kjøbenhavns Universitet etc. for Aarene 1849-1856, 8de Hefte Pag. 372 o. flg.)

Skal man bibringe Disciplene et Dverblik over hele Dyreriget gennem enkelte fremtrædende Former, maa Samlingen nødvendig indeholde disse. Naar man derfor skal fuldstændiggjøre sin Samling, maa man have Opmærksomheden henvendt derpaa og søge at afhjælpe saadanne Mangler, som kunne være tilstede indenfor de enkelte Ordners Omraade, saa at Samlingen kan vore til et nyttigt Hele, idet man, ved at samle Repræsentanter, sørger for at bygge saa at sige udvendig fra indad; man vil derfor først skaffe Repræsentanter for Ordnerne, dernæst for Familierne, Slægterne o. s. v.

Da det imidlertid ingenlunde er ligegyldigt, hvilke Dyr

man optager i Samlingen som Repræsentanter for de forskjellige Afdelinger, maa man vælge de meest passende, de saakaldte typiske Former. Naar saaledes, til Exempel, Pattedyret repræsenterer Landdyret, Fuglen Luftdyret og Fisken Havdyret, vilde en Flagermus eller en Delfin alene vistnok ikke være nogen passende Repræsentant for Pattedyrenes Klasse; thi begge ere blandt Landdyrene saa excentriske Phænomener, at de meget mere erindre om andre Dyreklasser. Ligeledes vilde Strubsen og Pinguinen være meget upassende Former for Fuglens Bedkomende, ja samtlige Jord- og Vandfugle maatte vige for en Krage, en Drossel eller en Spurv. Heller ikke er det ligegyldigt, ved hvilket Exempel Læreren anstueliggjør Ordenen, Familien og Slægten. Vilde han saaledes have Natrovsfuglene repræsenterede, vilde Høgeuglen (*Strix funerea*) være det mindst passende Valg; den almindelige Ugle, Natuglen (*Strix aluco*) var vel her den typiske Form og den, som i sit Ydre i det Hele bedst stemmer overeens med samtlige Natdyr. Vilde man derimod have en Repræsentant for en Dagrovsfugl, vilde det hverken blive en Drn, en Glente eller en Baage, men derimod en Vedelsalk, enten en Vandresalk eller bedst en islandsk Falk; thi enhver Tomme af denne bebuder den duelige, hurtige Nover; enhver Fjær adskiller den skarpt fra Uglerne. Et typisk Insekt vilde et saadant være, hvor Kroppens Dredelelighed ved det flygtigste Blik var tydelig fremtrædende, saaledes en Skarnbasse, en Guldsmed o. s. v. Læreren skal altsaa kun vælge saadanne Dyr, ved hvilke han lettest kan anstueliggjøre sine systematiske Forklaringer, og, har han Flere at vælge imellem, saa give han enten de almindeligste Fortrinet eller dem, som i andre Retninger kunne yde ham Understøttelse ved Undervisningen, forat han kan naae sit Maal med færre Midler. — Har man saaledes de typiske Former for Hovedafdelingerne, kan man vælge de modsaaende eller afvigende Former eller, forat blive ved de allerede nævnte Exempler: for Pattedyrenes Klasse, Flagermusen og Delfinen; for Fuglens,

Strubsen og Pinguinen, eller, da disse ere vanskelige at erholde, en passende Hønsfugl og en Lappedykker eller en Alk. Ved at være i Besiddelse af saadanne forskjellige Former af een og samme Dyregruppe, vil man have et meget rigeligere og mere tiltrækkende Stof for Underviisningen end nærbeflægtede Dyr kunne frembyde. Naar ovenfor Høgeuglen, for endnu at tage et Exempel, betegnedes som den uhenigtsmæssigste Repræsentant for Uglerne, vil man netop derfor gjøre vel i at indrømme den den anden Plads. Den er den meest udprægede Dagugle, med forholdsviis lille Hoved, manglende Slør, smaa Falkesøine og lang Rilehale. Den lever i det høie Norden, hvor Nætterne i dens Ungletid ere korte, og hvor alisaa en lyøsthy Natugle umulig med Held kunde flyve ud efter Rov til sig og sine sultne Unger. Den er en Ugle og dog en sty, hurtig Dagrovsfugl. Den burde ikke mangle i nogen Samling, og om den end sjældnere findes hos os, vil den dog lettelig kunne erholdes tilkjøbs.*)

Iøvrigt maa Samlingen ogsaa være forsynet med Skeletter, thi kun ved Kjendskab til Skelettet lærer Discipelen at forstaae den ydre Form. Et Skelet af et Pattedyr, af en Fugl og en Fisst ville til en Begyndelse være tilstrækkelige, idet Afvigelserne indenfor de enkelte Klasser kunne oplyses ved enkelte Dele, for Exempel Kranier og Fodformer; derimod vilde det være ønskeligt baade at have et Skelet af Skilpadde, Fiirbeen, Slange og Padder. Jeg har, til en Begyndelse, i det sidste Aar samlet mig flere saadanne Knokkelpartier sammen forat oplyse enkelte Forhold. Det har saaledes været mig let at erholde forskjellige Former af Fuglenes Brystbeen med de nærmest siddende Knokler, Vingeknokler og Fodknokler; for Exempel Sangsvanens Brystbeen, Bingen af *Colymbus septentrionalis*, Laaret og Skinnebenet af

*) See iøvrigt: Dr. B. Altum, Winte f. Lehrer zur Hebuna d. zoologischen Unterrichts an höheren Bildungsanstalten. Münster 1863.

samme Fugl o. s. v. At saadanne Ting ville kunne være til stor Nytte, vil Enhver indrømme mig, saameget mere som de aldeles ikke skulle benyttes til at bebyrde Disciplenes Husom- melse, men meget mere hjælper paa den. Bansteligere bliver det at skaffe Midler til Anstæffelsen af saadanne Sager, naar man skal kjøbe dem; men det er min Erfaring, at Læreren kan erholde Meget saagodtsom uden Bekostning, og, skal der anvendes Noget, løber det ikke overordentlig op; vil Læreren ikke overlade Sko- len sine Indsamlinger for Intet, kan han jo af og til afhænde samlede Dele eller ogsaa selv beholde Samlingerne og til Rettelse for sig selv anvende dem; hører hans Virksomhed en- gang op, ville Samlingerne altid kunne afhændes.

Af saadanne Dyr og Planter (Mineralier), som have særegen økonomisk Interesse for vort Land, vilde det være nyttigt, at vore Skolesamlinger indeholdt Saameget, som mu- ligt; og i Forbindelse med en saadan Samling burde da de Naaprodukter findes, som hidrøre fra disse Dyr og Planter; enkelte af de vigtigste fremmede Dyr og Planter med deres Frembringelser vilde kunne danne et smukt og nyttigt Sup- plement hertil og tillige tjene til Oplysning ved Geographi- underviisningen. Burde der saaledes ikke i enhver Skole- samling findes en Opstilling af en Biskubes Indhold, opbe- varet paa passende Maade, eller en Prøvesamling af vore al- mindelige Træsorter eller en Samling af vore vigtigste Muse- former o. s. v. Vilde det ikke være let af fremmede Gjen- stande at have, for Exempel Cochéniller, Silkeormen paa dens forskjellige Stadier, et Stykke af Kortegens Grene, en lille Termitbolig med tilhørende Dyr o. s. v. Hertil kunde da naturligt slutte sig en Samling af forskellige Reder og Boliger for forskellige Dyr, Udværter, forarsagede af In- sekter paa enkelte Planter (Galæbler o. s. v.), Frugter og Træstykker gnavede af Muus eller af Insekter, Uglens op- hullede Fjær- og Haarboller og saa fremdeles. Men hele denne Retning af Dyrenes Naturhistorie, deres Levemaade og økonomiske Betydning fyldestgøres kun i ringe Grad ved vor

nuværende Naturhistorieundervisning, som næsten alene er beskrivende, maaskee altfor beskrivende. Idetmindste staae vore nuværende Lærebøger tilbage i denne Retning, som dog kunde afgive en vigtig Hjælp til at fængsle Drengenes Opmærksomhed og være dem til praktisk Nytte i Fremtiden. Meget af dette bør vel meddeles ved det mundtlige Foredrag, men det, at vi holde os formeget til at beskrive Dyrenes og Planternes ydre og indre Bygning, levrer for liden Tid til at give mange Bidrag til deres Liv og økonomiske Betydning.

Det har steds været mig ubegribeligt, hvorledes man er i Stand til at kunne meddele Eleverne en blot nogenlunde klar Forestilling om de almindeligst forekommende Grundstoffer og deres Virkninger, hvilket dog baade i Botanik og Zoologi maa komme paa Dntale. Læreren maa kunne sættes i Stand til at give et Jubblig i nogle af de vigtigste kemiske Virkninger, og Skolesamlingen bør indeholde de nødvendige Hjælpemidler hertil. Ved den udmærkede Belvillie og Interesse for mit Fag, hvormed Hr. Professor F. C. Olsen altid har staaet mig bi, og som jeg ikke noksom kan paaastjonne, har han ikke alene sørget for at skaffe et bedre Lokale tilveie og udvirket Tilladelse til Anlæget af en Plantesamling i en Deel af Skolehaven, men ogsaa gjort Sit for rigelig at forsyne og komplettere Samlingen med nødvendige Gjenstande. Det skuldes ogsaa hans Bistand, at Samlingen er bleven forsynet med en lille Samling af Grundstoffer og vigtigere Salte samt de almindeligere Reagentier med tilhørende Apparater, saa at det er muligt at fremstille enkelte Stoffer som Jst, Brint, Chlor o. s. v. for Disciplene. En saadan Samling bør findes ved enhver Skole.

Ved en vigtig Green af den naturhistoriske Undervisning, nemlig den geographiske Fordeling af Dyr og Planter, staaer Naturhistorien i en saa noie Forbindelse med Geographien, at det, foruden af andre, nærliggende Grunde, maa betragtes som en Fordeel for begge Fag, om den samme Lærer kan undervise i dem, idetmindste i de øverste Klasser. Na-

turhistorielæreren, som tillige er Geographilærer, vil bedre kunne være istand til, ved Anskaffelsen af det naturhistoriske Apparat, at tage Hensyn til Geographien.

Det er en Selvfølge, at Læreren med Tilfredsstillelse seer, at Disciplene anlægge Smaasamlinger og med ungdommelig Ivrighed gennemjage Omegnen forat forsøge Samlingerne; thi deels tyder det paa, at Interessen for Faget er vækket, deels er det gavnligt, at Drengene have et bestemt Maal for deres Vandringer, et Maal udenfor det kun altfor almindelige at smide sig et eller andet Sted for at ryge Tobak, fortære Slifferi o. s. v. Som oftest hører vel Samlelysten op efter eet eller to Aars Forløb, men Noget bliver dog og vil gjøre sig gjældende: Interessen og Kjærligheden for Naturen og dens Frembringelser. For Mange vil der herved allerede i Skolen være gjort Begyndelsen til en behagelig og smuk Udspreddelse senere i Livet, hvori han vil kunne finde en Hvile efter at have opfyldt de Pligter, som paahvile ham. — Men ogsaa i andre Retninger vil Naturhistorielæreren have Fornoielse af at bestjæftige sig med Egnens Dyre- og Plantelin, idet han derved vil kunne bidrage til at fuldstændiggjøre Kundskaben om Landets Fauna i det Hele. Derved skulle Skolernes naturhistoriske Samlinger og Lærernes Virksomhed ved samme efter min Formening tillige blive af en mere videnskabelig Betydning.

I de faa Aar, jeg har tilbragt i Viborg, har der saa ofte været Leilighed for mig til at erholde Oplysninger om Forekomsten af forskjellige sjældnere Dyreformer, at den Tanke let maatte opstaae, at det kunde have sin Interesse at samle og optegne Alt, som kunde tjene til Oplysning om Landets Fauna, som i saamange Retninger endnu trænger til at blive undersøgt og bearbejdet. Naar mine ærede Herrer Collegaer paa samme Maade vilde samle alle Oplysninger sammen og engang imellem, for Exempel med Mellemrum af 3—4 Aar, vilde offentliggjøre deres Optegnelser, kunde de skaffe et ikke ubetydeligt og ingenlunde uvigtigt Ma-

teriale tilveie for en fremtidig, videnskabelig Bearbejdelse af den danske Fauna. Idet jeg har denne Tanke for Sie, tillader jeg mig at gjøre een, om end kun besteden Begyndelse for at vise Bei, idet jeg ret vil ønske, at min Plan maa vinde Bisald hos mine Collegaer, og at mit Exempel maa bevæge dem til at følge det. Thi Enhver af dem staaer vist allerede i en vidtstrakt Forbindelse med sin Omegns Beboere og vil vistnok ofte have modtaget adskillige smukke Bidrag til Landets Fauna. Desuden er det jo en gammel Erfaring, at, naar man kun selv vil, har man gode Medarbejdere i sine Disciple, som kunne bringe Meget tilveie paa deres Streifen i Stoven og paa Marken. Fremdeles medbringe de ikke Ubetydeligt fra Ferierne, saa at man derved erhoder et større Territorium at virke over. Men for endnu heldigere anseer jeg det, at man i Omegnen bliver opmærksom paa, at der af vedkommende Lærer samles saadanne Sager; thi Meget undgaaer derved at gaae tilgrunde, og Opmærksomheden vækkes. I mange Retninger maa man imidlertid selv alene tage fat, navnlig hvor det gjælder om at indsamle saadanne Dyreformer, som deels have ringe Størrelse og deels leve paa mindre let tilgængelige Steder, som i Bandet, skjulte i Træstammer o. s. v.

Jeg har allerede tidligere haft Leilighed til at omtale Viborgs nærmeste Omegn og fremhæve dens meest eiendommelige, topographiske Forhold*). Liggende paa Jyllands Hvide-ryg paa Overgangen mellem Ost- og Vestjylland, er saaledes Floraen repræsenteret ved Forekomsten af Planter, som deels høre Heden til, deels ere karakteristiske for Østjyllands Stove. Ligeledes har jeg fremhævet den Vandrigdom, Viborgeggen er i Besiddelse af, idet ikke alene store Aaløb strømme til alle Sider, men ogsaa mange og betydelige Søer findes i umiddelbar Nærhed af Viborg. Den nærliggende Limfjord bi-

*) „Til Bloddyrfaunaen omkring Viborg.“ (Indbydelseskrift ved Viborg Kathedralskoles aarlige Examina i 1863.)

drager ogsaa Sit til at mangfoldiggjøre det Materiale, jeg har kunnet raade over, ligesom ogsaa ofte store Mængder af Havfisk komme hertil fra det over 12 Mile herfra liggende Besterhav. Jeg har steds med Flid søgt enhver Oplysning, det var muligt at erholde, og saameget som muligt foretaget Vandringer ud i Omegnen for at kunne samle. Desfövrære er Tiden kun knap tilmaalt til saadanne Bestjæftigelser, thi deels er det nødvendigt for den yngre Lærer at søge saameget Extraarbejde ved Skolen, han kan overkomme, naar han skal kunne leve, og deels forhindres han ofte, fordi der i hans Fritid er Saameget i hans huslige Liv, som ogsaa stiller sine Fordringer. Tages dernæst i Betragtning, at en Deel af Fritiden paa Grund af Veirforhold, Upasselighed o. s. v. gaaer tabt for Arbejder, som det omtalte, vil det være indlysende, at Læreren, selv om han er nok saa ivrig, har store Bankeligheder at arbejde imod. Oveniøbet har det forløbne Aars bedste Tid været meget uheldigt til rolig System med herhenhørende Arbejder, saa at min Fortegnelse vil være mindre righoldig end den burde, da den allerede blev begyndt i Sommeren 1861. Jeg kunde vel opsætte at meddele den, til Materialet var blevet righoldigere, men jeg har antaget, at selv en ringe Begyndelse vilde være gavnlig, naar man kun fik begyndt.

Jeg har ved denne Leilighed alene holdt mig til Hvirveldyrene, fordi det ikke har været mig muligt at bestemme Meget, af hvad jeg har indsamlet af lavere Dyr, selv om jeg havde haft de nødvendige Værker dertil; thi desuden har jeg manglet baade den nødvendige Øvelse og Tid. Men det vilde naturligviis have ligesaa stor Interesse ogsaa at have Fortegnelser over de i en vis Egn forekommende lavere Dyr, Planter, Forsteninger, Steen- og Jordarter; i de sidste Retninger vil der navnlig endnu kunne udrettes Meget. Saadanne Fortegnelser vilde lettelig fremkomme, naar man kun med Opmærksomhed optegnede, hvad man traf paa i Aarenes Løb. Jeg har saaledes, hvad min nærmeste Omegn angaaer,

erfaret, at Mergelgravene kunne give et interessant Udbytte, naar man kun sørger for at vække Interesse derfor blandt Landbefolkningen.

Skjøndt det af min Fortegnelse skal fremgaae, hvad jeg antager, at den bør omfatte, vil jeg dog her kortelig anføre, hvad jeg nærmest har havt Opmærksomheden henvendt paa. Thi vel staaer Forekomsten som det Første, men jeg har dernæst antaget, at saa at sige Biomstændighederne ved denne ogsaa maae fremhæves. Til Exempel saaledes, om Arten forekommer almindeligt eller kun enkeltviis, om stadig eller med større eller mindre Mellemrum. Jeg har dernæst havt Opmærksomheden henvendt paa Artens Levemaade, paa dens tilfældige Ændringer (Farve, Størrelse o. s. v.); fremdeles paa dens Parasiter og andre Fjender. Hvor Arten har en større eller mindre praktisk Betydning for Egnen, har jeg tillige, saavidt muligt, søgt Oplysning om saadanne Data, der kunde oplyse om dens Talrigheid nu og forhen. Almindelige Former har jeg i Reglen, forat spare Plads, udeladt, naar der ikke var Anledning til særegne Bemærkninger.

Forinden jeg sluttelig meddeler den Fortegnelse, jeg i Aar har Leilighed til at give, maa jeg ret takke Hr. Overretsprøfuldkommissarius Morville for den Velvillie, hvormed han stedsse har staaet mig bi, naar det gjaldt at skaffe Oplysninger om Egnens Fauna. Jeg har under Fuglene tilføiet hans Oplysninger, saaledes som jeg har modtaget dem fra ham, og overalt mærket dem med et M. Hr. Morvilles mangeaarige Ophold her i Byen, i Forbindelse med hoi Sands for Naturvidensskaberne og lang Erfaring som Jæger, have givet ham Leilighed til mere end een Gang at meddele særdeles nyttige Jagttagelser ogsaa til Andre end mig, hvorom der vil kunne findes Vidnesbyrd i Flora Danica, Langes Haandbog i den danske Flora og flere andre Værker.

3 April 1865.

Første Klasse. Pattedyrene, Mammalia.

I. Flagermusene, Volitantia.

1. Gymnorhina.

Vespertilio, L.

V. mystacinus, Leist. Findes i Mængde i Kalkgruberne ved Mønsted og Daugbjerg. Andre Flagermus har jeg ikke kunnet erholde, naaget jeg har seet flere Arter baade i Skovene og i Byerne.

II. Roddyrene, Feræ.

A. Insectivora.

1. Aculeata.

Erinaceus, L.

E. europæus, L. Meget almindelig ogsaa i Eggeurrene paa Heдебallerne.

B. Carnivora.

1. Gracilia.

Mustela, L.

M. Putorius, L. Almindelig.

M. erminea, L. Almindelig.

M. vulgaris, L. Sjældnere.

M. martes, L. Valfstrup Skov.

M. foina, L. Almindelig.

Lutra, Ray.

L. vulgaris L. Et hvidt Exemplar blev stuet ved Hals Sø i December 1862^{*)}.

III. Gnaverne, Rodentia.

1. Sciurina.

Sciurus, L.

S. vulgaris, L. Jeg har seet den i Hals Eggekov; den skal i Nærværelse stuet i Voller Krat.

*) Ifølge velvillig Meddelelse fra Hr. Kjøbmand M. N. Samso n, hos hvem den langt overveiende Deel af Egnens Skind samles, fjøbte han i Aarene 1862, 1863, 1864, af Maar (M. martes og foina) 56 Stkr. 67 Stkr. 72 Stkr.
 3der 900 — 940 — 1000 —
 0dder 15 — 18 — 21 —

2. Murina.

Mus L.

M. sylvaticus, L. Et enkelt Exemplar paa en Hedebakke ved Bintmølle.

M. agrarius, Pall.

M. minutus, Pall. Jeg har oftere seet Reben om Efterommeren.

Hypudæus, Ill.

H. glareolus, Schreb. Jeg har ofte seet Kjæberne af den i Uglens Dybhulninger ved Skovsgaard.

H. amphibius, L. Hist og her.

H. arvalis Pall.

H. agrestis, L.

Anden Klasse. Fuglene, Aves.

I. Sangfuglene, Oscines.

1. Rhacnemididæ, Cab.

Turdus, L.

T. pilaris, L. Temmelig almindelig For- og Efteraar for Exempel i Næmild Have, ved Taarupgaard. M.

T. musicus, L. Almindelig.

T. iliacus, L. Ikke sjælden.

T. Torquatus, L. Jeg erholdt flere Exemplarer fra Karup, hvor de vare fangede i Doner 20de Novbr. 1861. I Paasken 1852 saaes en talrig Flok ved Thorning.

T. merula. Meget almindelig og overvintrer hvert Aar i Haverne heri Byen.

Cinclus, Bechst.

C. aquaticus, Bechst. Er et Par Vintre seet ved Rindsholm La. Jeg saae Fuglen fra et Træ kaste sig ned i den nedenunder stærkt løbende La, hurtig løbe en Strækning hen ad Bunden af Laen, idet den bevægede baade Fødder og Vingler, og derpaa have sig af Vandet og slippe bort. M. — I de første Dage af Februar har jeg i Aar seet den ved Karup La, og den skal forekomme der hvert Aar.

2. Sylviadæ, Trosch.

Sylvia, Lath.

S. rubecula, L. Jeg har oftere fundet den overvintrende (Karup, Viborg).

Troglodytes, Koch.

T. europæus, Leach. Jeg har seet den baade For- og Efteraar i Plantningerne omkring Viborg.

3. Muscicapidæ, Trosch.

Muscicapa, Cuv.

M. atricapilla, L. Den sees ikke sjældent om Foraaret, men jeg har endnu ikke fundet den ynglende.

Bombycilla, Briss.

B. garrula, Vieill. Et enkelte Gange iagttaget her omkring Byen.

4. Laniadæ, Trosch.

Lanius, L.

L. excubitor, L. Forekommer ved Stovene Øst for Viborg. M.

L. collurio, L. Almindelig.

5. Paridæ, Trosch.

Sitta, L.

S. europæa, L. Valstrup Stov. 8-4-63.

Regulus, Koch.

R. flavicapillus, Naum. 3ffe sjælden.

Parus, L.

P. coeruleus, L. 3ffe almindelig.

P. caudatus, L. Jeg har set den i Hals Eggeflod, tidlig paa Foraaret. 14de Novbr. 1863 bemærkedes en Flok i Mittels Anlæg udenfor Byen.

6. Fringillidæ, Trosch.

Loxia, L.

L. curvirostra, L. Et Exemplar fangedes i Done ved Karup 20de Novbr. 1861.

Emberiza, L.

E. nivalis, L. Indfinder sig hver Vinter paa hele Egnen, hvor den mod haardt Veir stopper sig paa Marker og Veie.

7. Alaudidæ, Trosch.

Alauda, L.

A. arvensis, L. 3 Foraaret 1863 opholdt en smuk Albino sig paa Bymarkerne nærved Jernbanestationen; senere forsvandt den.

8. Sturnidæ, Trosch.

Sturnus, L.

S. vulgaris, L. Støren er meget talrig i og ved Viborg. Ude i Søen er der en temmelig stor Rørholm, Hyllebakken kaldet, i hvis Rør Størene, fra en Omegn af omtrent 2 Mil, tilbringe Natten. Den paa Eftermiddagen, hele Sommeren og Efteraaret igjennem, komme Størene i smaa Flokke fra deres Opholdssteder, samles i Luften over Søen og afgive efterhaanden ved deres Madsø og smukke Bevægelser et interessant og tiltrækkende Skue. Efter saaledes at have tumlet sig og af og til at have sat sig paa Byens Kirker og i høie Træer inde i Byen, hvor de ifjemme den livligste Concert, begiver Forsamlingen sig til sit Nattesæde, hvortil endnu enkelte smaa Flokke og Størnslere indfinde sig. Naar en Røvungl viser sig, forfølges og drilles den idelig af den samlede Flok, hvis Antal udgjør flere Tu-

finder, og, foretager Rovfuglen, hvilket sjældent er Tilfældet, da den som oftest blot søger at komme bort, et Angreb, samler enhver Stær sine Binger og lader sig falde ned i Rørene eller i Byens Haver med en saadan Fart, at de i et Øieblik blive usynlige og ved at skjære gennem Luften frembringe en Lyd, iffe ulig et Tordenstrald. M.

9. Corvini, Trosch.

Corvus, L.

C. Corax, L. Iffe almindelig. Fra Biskum erholdt jeg i December forrige Aar et Exemplar, fanget i en Rævesax.

C. frugilegus, L. 4de Mai 1862 erholdt jeg et Exemplar fra Havredals Plantage.

Pica, Briss.

P. varia, Gese. I Sommeren 1861 kom et Par til Taarupgaard, men forsvandt senere og findes ellers iffe her i Eggen; omtrent 1827 har den været almindelig nok. I Sommeren 1864 har dog aiter et Par ynglet der.

Garrulus, Briss.

G. glandarius, Cuv. Almindelig i Stovene, hvor den ogsaa yngler.

G. caryocatactes, Gese. I Septbr. 1864 erholdt jeg et Exemplar fra Kjellerup; den skal for et Par Aar siden være død ved Rindsholm.

II. Sfrigefugle, Clamatores.

1. Caprimulgidæ. Vig.

Caprimulgus, L.

C. europæus, L. Aftenbaffen yngler meget almindeligt i Egepurrene; jeg har albrig her i Eggen hørt den benævne med andet Navn end det her anførte.

2. Halcyonidæ, Trosch.

Alcedo, L.

A. ispida, L. Nonnølle, Hald, Karup, Dalsgaard.

III. Klattrefugle, Scansores.

1. Picidæ, Trosch.

Picus, L.

P. viridis, L. Jeg har en Sommer seet den i Rindsholm Skov.

P. medius, L. Lynnerupgaard, Rindsholm, Valstrup.

Yunx, L.

Y. torquilla, L. Skal af og til forekomme i Stovene med Øst, f. Ex. ved Valstrup.

IV. Rovfugle, Raptatores.

1. Accipitrini, Ill.

Falco L.

1. *Aquila* Cuv.

F. albicilla, L. Yngler i mange Aar i Hald Bøgestov og efter-

søger regelmæssigt Sørne og Vandløbene i Nærheden af Bt-borg. M.

2. Falco.

- F. peregrinus**, Lath. Sees af og til om Vinteren i Omegnen af Viborg. M. — Ved Hr. Distriktslæge Berg erholdt jeg et Exemplar fra Bislum.
- F. lithofalco**, Gmel. Skal være stød ved Rindsholm for nogle Aar siden.
- F. tinnunculus**, L. 19de Novbr. 1864 kjøbte jeg et Exemplar, stød i Nærheden af Viborg. I Slutningen af Februar, i indværende Aar, erholdt jeg en Han fra Hagebro, mellem Viborg og Hølsbro.

3. Astur.

- F. palumbarius**, L. Bislum.
- F. nisus**, L. Rindsholm og flere Steder. Jeg erholdt en Spurvehøg fra Rindsholm, hvor den blev fanget ved at flyve ind af et aabensaaende Vindue, idet den forfulgte en Due.

4. Milvus.

- F. milvus**, L. Glenten er temmelig almindelig i Skovene omkring Viborg. Jeg er i Besiddelse af en meget tam Fugl, som fodres med Kjødaffald o. s. v., men den foretrækker altid Muus, naar jeg kan skaffe den nogle. Det er da interessant at iagttage, hvor bange den er for at miste Musen, og med hvilken Lyst den fortærer den. Idet den holder Musen mellem Kløerne, river den Maven op med Næbet, og, naar dette er besørget, sluger den Alt paa eengang. Jeg har seet den slugte fire Muus uden Op-hold, den ene efter den anden. Efterat have taget Skindet af forskellige Fugle forat udstoppe dem, har jeg i Reglen givet Glenten Kroppene, som den uden Forskiel har fortæret, selv om det var andre Rovfugle. Den holder meget af at lege, og naar den er ene, abspredter den sig ved at ribe Klude, Papir o. s. v. i Stykker; den udtog saaledes i kort Tid hele Indholdet af en Madras, hvis Betræk den havde revet Hul paa.

5. Buteo.

- F. buteo**, L. Muusvaagen er endnu almindeligere end Glenten heromkring.
- F. lagopus**, Brünn. Jeg erholdt et Exemplar (5te Febr. 1863), som var stød ved Ravnstrup.

2. Strigidæ.

Strix, L.

- S. bubo**, L. Denne Ugle yngler eller har i det Mindste indtil for nogle Aar siden ynglet i Bald Skov, hvorfra jeg fik et ungt Exemplar, som jeg havde næsten et Aar. Den kunde nedsluge smaa Maa-ger og Terner heelt, men Nedslugningen foregik støvviis og medtog flere Minuter. Den var temmelig tam, men angreb med Kaseri Katte. Den levede i en stor Lade, hvor den om Dagen opholdt sig paa Hanebjælkerne; omfider fløi den bort. M.
- S. otus**, L. Skovene ved Palsstrup.
- S. brachyotus**, L. Almindelig i Heberne og navnlig i Eggetræene;

- et Exemplar, som jeg aabnede, havde Maven fyldt med Spidsmuus.
- S. *noctua*, Retz. Den yngler almindeligt i hele Eggen. 3 Kirkerne og i flere gamle Bygninger i Viborg træffes den almindeligt, hvorimod jeg ikke her har seet andre Uagler end denne. Selv ude i Heden findes den, saaledes i Karup Kirke, Frederikskirken o. s. v.
- S. *flammea*, L. Jeg fik et Exemplar fra Lundgaard ved Mønsted, hvor den blev stuet 9de Novbr. 1862.

V. Sønsefugle, *Rasores* s. *Gallinacel*.

1. *Tetraonidæ*, Leach.

Tetrao Lath.

- T. *tetrix*, L. Denne, tidligere for vor Egn saa almindelige, Fugl bliver Aar for Aar sjældnere. Den har tidligere især havt sit Ophold Syd herfor, over Hals og de store Hedestrafninger omkring Colonibyerne til Karup Aa. Nu træffes kun en enkelt Fugl af og til. Den mere og mere udbredte Opdyrning af Hederne og dermed følgende Bebyggelse forstyrrer Fuglene i Yngletiden, ligesom ogsaa Jagten efter dem paa enhver Tid af Aaret forringer Antallet; den farligste Fiende for disse Fugle er efter min Formening dog Raaredrene, som, idet de med Lethed kunne udspejde en saa stor Fugl, hurtig finde dens Redeplads. Naar Reden har sit fulde Antal Æg, stille de en Snare for den, hvori de fange Fuglen, som uden Barmhertighed dræbes, medens Ægene driffes af Røveren. Under saadanne Forhold ville vi snart kunne udlette denne Fugl af vor Fauna.

VI. Badefugle, *Grallatores*.

1. *Herodii*, Ill.

Ardea, L.

- A. *stellaris*, L. Den er et Par Gange seet ved Nørholmen i Viborg Sø. M.
- Ciconia*, Bechst
- C. *nigra*, Bechst. Yngler hvert Aar i Hals Bøgeskov.

2. *Charadriadæ*, Vig.

Charadrius, L.

- C. *morinellus*, L. Ikke ualmindelig.
- C. *helveticus*, Bonop. Et Exemplar er for nogle Aar siden stuet af mig ved Viborg Sø. M.
- Hematopus*, L.
- H. *ostralegus*, L. Ynglede i 1863 paa Rotteholmene i Limfjorden et Par Mil Sydost for Aar. M.

3. *Scolopacidæ*, Vig.

Totanus, Bechst.

- T. *glareola*, Temm. Yngler overalt i Hededamme.

Scolopax, L.

S. rusticola, L. Almindelig i Træffetiden.

S. major, Gm. Jeg fandt den ynglende langs Karup Åa.

S. gallinago, L. Almindelig.

S. gallinula, L. Jeg fandt den i Juli Maaned temmelig almindelig paa Karup Enge, hvor den skal yngle.

Numenius, Briss.

N. arquata Lath. Jeg købte et Exemplar 25de Septbr. 1862. Stod i Nærheden af Birksund.

4. Rallidæ, Vig.

Rallus, L.

R. apuaticus, L. I August, for nogle Aar siden, stød jeg en Han og en Hun i Møgelstær ved Viborg. M.

Gallinula, Briss.

G. (Crex) pratensis, Bechst. Yngler almindelig omkring Viborg og høres ofte heelt inde ved Byen.

G. porzana, Lath. Bislum, Viborg Sø, Romlund og flere andre Steder. M.

Fulica, L.

F. atra, L. Almindelig.

VII. Svømmefugle, Natatores.**1. Anatidæ, Vig.**

Cygnus, Bechst

C. musicus, Bechst. Stydes ikke sjældent ved de større Aaer i strænge Vintre.

Anas, L.

A. tadorna, L. Fra Heдебakkerne ved Lynnerupgaard erholdt jeg den 3die Mai 1862 et Exemplar. Skal tidligere have ynglet ved Rindsholm.

A. clypeata, L. Har i flere Aar ynglet i Spøttrup Sø i Salling. M.

A. crecca, L. Denne Fugl var tidligere meget almindelig, men sees nu saagodtform aldrig ved Viborg. M.

A. penelope, L. Almindelig om Vinteren.

A. fuligula, L. Almindelig om Vinteren. M

A. marila, L. Om Vinteren forekommer den af og til ved Limfjorden.

A. nigra, L. Ikke sjælden om Vinteren. 12te Februar 1865 erholdt jeg et Exemplar, som endnu var levende; det var en Andrik, som var meget udmagret og rimeligviis af Udmattelse sprædt ned paa Landeveien, hvor den blev fanget.

A. fusca, L. Stydes af og til om Vinteren her paa Egnen. M.

A. clangula, L. Almindelig om Vinteren.

A. mollissima, L. En And med Ullinger blev seet i Limfjorden ved Jungetgaard. M.

Mergus, L.

M. albellus, L. 23de Jan. 1864 fik jeg flere Exemplarer tilkjøbt paa Torvet heri Byen.

2. Pelecanidæ, Leach.

Haliæus, Ill.

H. Cormoranus, Mey. Et Par Exemplarer bleve funde her for nogle Aar siden. M.

3. Colymbidæ, Vig.

Podiceps, Lath.

P. cristatus, Lath. Fra Søen ved Staberløse erholdt jeg 21de Juni 1864 en Han, som blev funden død mellem Rørene. 18de Februar 1865 fik jeg et Exemplar fra Skals Na.

P. minor, Lath. Ostere fundt ved „Øster-Tejlsgaard“ udenfor Viborg.

4. Alcæ, Lath.

Uria, Briss

U. Brünnichii, Sabine. Den 13de Novbr. 1863 fik jeg et levende Exemplar, som var fanget ved Romlund i en Brofuglesnare. Den findes udstoppet i Stolens Samling.

Tredie Klasse. Krybdyrene, Amphibia.

I. Øglerne, Sauri.

1. Lacertæ.

Lacerta, L.

L. agilis, L. synes at være den eneste Art af denne Slægt, som findes paa Egnen, men den er da ogsaa overordentlig almindelig og varierer temmelig stærkt baade i Størrelse og Farve.

2. Scinci.

Anguis, L.

A. fragilis, L. Meget almindelig baade i Skovene og mellem Eggerne paa Hedekammerne.

II. Slangerne, Serpentes.

1. Colubrina.

Tropidonotus, Kuhl.

T. natrix, L. Snogen findes vel overalt, men ingensteds i saa stort Antal som til Exempel paa Sjælland. Jeg saae den i Parring 27de April 1862 paa en Eng ved Rørreaa.

2. Viperina.

Pelias, Merr.

P. Beras, L. Jeg har bemærket, at den røde Varietet særlig hører Sanbeegnene til, hvormod den graa findes i Stove og Moser; sorte Hugorme har jeg aldrig seet og ikke kunnet opspørge. — Hugormen er almindelig i alle Stove, Kjar, Moser og Heber, hvor den ikke forstyrres af Opdyrkingen, thi den synes at trække sig tilbage fra og søge de Steder, hvor Menneket færdes altfor meget. Man vil lettest finde den om Foraaret, naar de første varme Dage ere begyndte. Den ligger da døsig udstrakt paa sandede Veie, i det tørre Løv eller langs Mosestranterne. Jeg har saaledes i en Grusgrav ved Jernbanen paa engang seet henimod et Dusin, solende sig i den varme Foraarsluft. 3 April har jeg udgravet den af Jorden og fundet den aldeles dørst og søv; det var kun unge og smaae Exemplarer, som laae enkeltvis, hver i sin lille Hule, hvis Bække vare aldeles faste og ligesom fedtede. De Unge taale maaskee bedre Kulden end de Gamle, som vel derfor ligge dybere i Jorden; blandt Fuglene overvintre de unge Vender lettere end de gamle, da de bedre modstaae Kuldens og Hungerens Angreb. — Den 1ste Mai 1863, som var en varm og smuk Foraarsdag, indtraf det Tilfælde, at en mig ledsagende Hund af den store, langhaarede Schæfferrace blev bidt af en Hugorm, idet vi kom op over en sandet Hedebakke. Hunden løb snusende foran mig, da den pludselig standfede med et Sæt; i samme Dieblis saa jeg Hugormen, som var beredt til et nyt Bid. Hunden klagede sig og søgte hen bag mig, hvorpaa jeg ved et Slag dræbte Hugormen. Da jeg derpaa vendte mig om forat erfare, hvor Hunden var bidt, stod den allerede med ludende Hoved og med et mat Udtryk i Dinene, sjøndt der næppe var gaaet tre Minuter, siden den blev bidt. Saaret fandtes i Manden af Overlæben, hvor der viste sig en lille Bloddræbe; imidlertid fulgte Hunden mig villig, da jeg gik videre, men efter saa Minuters Forløb mærkede jeg, at den ikke længere fulgte efter; den havde lagt sig ned, var overordentlig mat og døsig og fra Munden løb en rigelig og klar Spyt. Opmuntringer nyrtebe ikke, den gik vel et kort Stykke, men stod saa stille vaany. Da jeg endelig naaede en Gaard, hvor jeg gik ind forat erholde nogen Hjælp, kastede Hunden sig strax ned paa et høligt Sted, vilde hverken drikke Mælk eller Vand, men blev mere og mere mat, ligesom ogsaa den ene Side af Hovedet svulmede stærkt op. Gaardens Eier kom imidlertid tilskede og gav sig strax i Kærd med at behandle den stærkts Sund. Med nogen Banskælighed fik han et Par gode Stykker Straatobak ned i Halsen paa den og lod den sluges dem; derpaa indgæned han Saaret med Tobaksaft. Det var Klokken 11½ at Hunden blev bidt, omtrent fem Minuter efter virkede Giften med sin fulde Styrke, og efter en halv Times Forløb fik Hunden Modgifsten. Jeg epholdt mig endnu en halv Time i Gaarden, i hvilken Tid Hunden laa rolig hen og lidt efter lidt kom i Sved. Den fulgte mig døsig, med ludende Hoved, og viste stor Eyst til at hvile sig; da Klokken omtrent var tre, begyndte den at blive mere og mere livlig, og snart streisfede den muntert omkring som forhen. Hævelsen i Hovedet tabte sig dog først flere Dage efter.

III. Padderne, *Batrachia*.

1. *Ranæ*.

- Rana*, L.
R. oxyrrhinus, Stp.
R. platyrrhinus, Stp.
R. esculenta, L.

2. *Bufones*.

- Bufo*, Laur.
B. cinereus, L. Meget almindelig overalt, selv ude i Søderne.
B. calamita, L. Jeg har oftere fundet den umiddelbart ved Viborg, endogsaa Øst for Byen, saa at den altsaa ikke ubelukkende holder sig til Kyten.

3. *Salamandrina*.

- Triton*, Laur.
T. cristatus, Laur. Denne er den eneste Salamander, jeg har fundet her i Egne; den synes ikke her at naae den Størrelse, som paa Nerne. 14de Juni fandt jeg Æg, skjulte i de paatvære sammenfoldede Blade af *Polygonum amphibium*, L. (*B. natans*, Moench) Ved flere af Ægene fandt jeg den samme eller i ethvert Tilfælde en aldeles lignende Farve, som jeg har fundet snæltende hos *Lymnæa limosa*, L. (See: Til Bløddyrfaunaen omkring Viborg, der findes i Indbydelseskriften til Viborg Katedralskoles Examen i 1863). Dagg-Larven nærrede sig sienesynligt af Æget, thi under enkelte Blade var dette fortæret og den havde indbyllet sig i et Hylster af Knop o. s. v.

Fjerde Klasse. Fiskene, *Pisces*.

I. Beenfiskene, *Teleostei*.

Første Underorden. *Acanthopteri*.

1. *Percoidei*, Cuv.

- Perca*, Cuv.
P. fluviatilis, L. Meget almindelig.
Acerina Cuv.
A. cernua, L. Meget almindelig. Fra Viborg Sø har jeg erholdt det første Exemplar, som jeg har seet; det maalte c. 6 Tommer.

2. *Cataphracti*, Cuv.

- Gasterosteus*, L.
G. aculeatus, L. Den 30de Juli 1862 bemærkede jeg, at den ene af Søannerne i mit Aquarium var bestrøget med Nedbygning.

I et Hjørne opbodede den forskjelligartet Materiale, men sørgede stadig for, at der i Midten af Reben vedligeholdtes en Kordybning, idet den pressede Snuden ned veri. De andre i Afvaret værende Kist havde den jaget sammen i det modsatte Hjørne, taalte dem ikke i sin Nærhed og anfaldt dem idelig ved at fare ind imellem dem. Denne Han vedligeholdte sin smukke Karre, som om den var nylig fanaet; deshovarre forstyrrede Afvaret nogle Dage senere ved Uforsigtighed. *Argulus foliaceus* fandtes paa flere af Kistene og svømmede ogsaa frit omkring.

G. punctatus, L. Denne findes ogsaa i vore Aaer og Bække, men mindre talrig.

Spinachia.

S. vulgaris, Cuv. Jeg har den fra Riimsfjorden ved Hjarbæk; dens Rebe, som jeg for flere Aar tilbage fandt i Roestildesfjord ved Frederiksfund, har jeg ikke funnet finde her; Reben var dannet af Tang etc. og sammenholdt ved særegne alindsende Traade; midt igjennem den var en Abning, hvori Kisten opholdt sig, naar den ikke kredsede omkring den ved en Tangbust fritsvævende Rebe.

3. *Mugiloides*, Cuv.

Mugil, L.

M. Capito, Cuv. Ved Hr. Overretsprocurator Morvilles Gobbed eier Skolefamslingen et Hoved af denne Kist. Kisten blev fanget i Riimsfjorden, hvorfra den flere Gange skal være bragt til Torvet i Viborg.

4. *Gobioidei*, Müll.

Gobius.

G. niger, Schonevelde. Almindelig ved Hjarbæk.

Cyclopterus, L.

C. Lumpus, L. Fanges af og til i Riimsfjorden.

5. *Blennioides*, Müll.

Gunellus, Cuv.

G. vulgaris, Cuv. Det er mig meddeelt, at den findes ved Birkfund og Halsfund.

Zoarces, Cuv.

Z. viviparus, L. Jeg fik den med næsten fuldbaarne Unger den 18de Februar.

Anden Underorden. *Anacanthini*.

1. *Gadoidei*, Cuv.

Gadus.

G. Morhua, L. I Februar i indværende Aar erholdt jeg en saakaldet „Konae“ fra Hjarbæk. Totallængden var 15 Tom.; fra Underkæbens forreste Rand til Gjællelaagets bageste Rand 6 Tom.; fra Snudespidsen til Gjællelaagets bageste Rand 3½ Tom.; fra Pandens fremstaaende Kant til Snudespidsen 1½ Tom.; Afstanden mellem begge Dinene 1½ Tom.

Merlangus, Cuv.**M. vulgaris, Cuv.** Liimfjorden.**M. Carbonarius, L.** 6te December 1862 fra Liimfjorden.**M. Pollachius, L.** 23de Januar 1864 fra Liimfjorden.**Lota, Cuv.**

L. vulgaris, Cuv. Jeg har havt den i flere Exemplarer fra Ringkjøbing Fjord (23de Januar 1864). Fra Thjese Sø erholdt jeg 18de Juni forrige Aar et Exemplar, hvis Totallængde var 29½ Tom.; Bægten var 6½ Pd. 3 Indvolstenes Bindevæv fandtes en Mængde indcysterede Nematoder og i Tarmen nogle smaa Indvoldsorme. Samtidig fangedes 3 mindre Individer, som om trent vare lige store, 9 Tom. De vare alle fangede paa Kalefrogge, med Hork som Madning. Hjerthandskabben skal ogsaa fanges i Halv Sø. Rød Sø.

2. Pleuronectæ.**Platessa, Cuv.**

P. vulgaris, Cuv. Næsten 1 for hvert Hundrede er en „Negro“; jeg har ogsaa fundet enkelte Albinoer, og navnlig en meget smul, som blev sendt til zoologisk Museum (see isvrigt Prof. Steenstrups Afhandling i Videnskaberne's Selskabs Oversigter for Novbr. 1863).

P. Limanda, Art. Fanges i enkelte Exemplarer mellem Rødspætterne; alle herbarende Fiskere benævne den „Isaffer“ og „Sander“.

Hippoglossa.

H. maxima, Mind. Bringes af og til til Torvet her i Byen fra Besterhavet.

Rhombus, Cuv.

R. maximus, L. 3tte sjælden i Liimfjorden; **Botriocephalus punctatus** har jeg næsten altid fundet i Tarmen.

Solea, Cuv.

S. vulgaris, Cuv. 3 November Maaned forrige Aar erholdt jeg et Exemplar fra Ottesund, hvis Længde var 16½ Tom. Paa Huden, ved Gattinnen, fandtes en *Caligus*, i Maven en *Ascaris*; i Maven laae desuden Levninger af Solen, *Bullæa*, *Nereider* og en lille Fisk. Da den var Fiskerne ubekjendt, synes den at være mindre almindelig i Liimfjorden.

Tredie Underorden. Physostomi.**1. Cyprinoidei, Agass.****Carassius, Nilss.****C. vulgaris.** 3tte almindelig. Binkel; Esgaard.**Gobio, Cuv.****G. fluviatilis, Cuv.** Almindelig.**Tinca, Rond, Agass.****T. vulgaris, Cuv.** Nørreaa ved Randrup.**Leuciscus, Rond, Klein.****L. erythrophthalmus, L.****L. Rutilus, L.****Aspius, Agass.**

A. Alburnus, L. Søieren eller Millingen, som den her almindelig kaldes af Landboerne, er almindelig i alle vore rindende Bænde nær Viborg. En stor Varietet har jeg fundet ved Bindtømle.

Abramis, Cuv.

A. Brama, L. Almindelig. I Viborg Sø plages den i høi Grad af *Ligula simplissima*.

Cyprinus, Ag.

C. Carpio, L. Findes fra ældgammel Tid i Brandstrup og Kaarup Sø.

2. Salmones, Müll.

Salmo, Cuv.

S. Salar, L. Jeg har seet Exemplarer af den fra Liimfjorden ved Sjarbæk.

S. Eriox, L. Forekommer endnu ret almindelig i vore større Aaer, men ikke saa talrig som tidligere. Ved velvillig Meddelelse seer jeg mig i Stand til, om Forholdene i Karup Aa, at give følgende Oplysninger: „For 30 à 40 Aar siden bestod Fiskeriet ikke alene af Ørred, men der kom ogsaa, især mod ondt Veir, naar Ørreden gik tilbage, hele Stimer af Hælt; ligeledes var der betydeligt med Aborrer, Skaller og Gjedder. Massen af Fangsten kan maaskee bedømmes derefter, at for 1 Hund Ørred, som nu betales med 10 à 12 Skilling, fik man dengang 2 Skilling. For 10—12 Aar siden blev der, paa Strækningen fra Højild til Høilund (omtrent 2 Müll) taget c. 400 Pvd. Ørred aarlig, men Hælt, Aborre og Skallefiskeriet var da allerede forsvundet. I de sidste 5—6 Aar er Ørredfiskeriet, som der nu kun er Tale om paa samme Strækning, gaaet ned til omtrent 70 Pvd., og Fiskeriet bliver hvert Aar flettere. De Tider, paa hvilke Fiskeriet drives, have altid været de samme, nemlig fortrinsviis i Legetiden fra November og ind i Februar; om Sommeren har der aldrig været mange Fisk paa denne Strækning; man antager, fordi Aaen er for stenet, hvilket just skal bidrage til, at Ørreden fortrinsviis besøger Aastrækningen i Legetiden“. — Det er meget sjældent, at man seer Ængel af Ørreden i Aaen; det bedste Beviis for, at den hensynsløse Fangst af de legende Fisk træffer de fleste af dem. Befolkningen langs Aaen kjenner saa godt de Forbybninger i denne, hvor Ørreden helst opholder sig („Aaer“), at Bonden ofte nøies med at gaae ned til Aaen og jage Algieren ned i Vandet; i Legetiden tager han derved næsten altid en Fisk.

S. Fario, L. Almindelig i de fleste Smaabække og Aaer; den Angivelse, at, hvor *Ancylus fluviatilis* findes, lever ogsaa Bækørreden, har jeg fundet gjældende ogsaa her paa Egnen, og omvendt. Hr. Distriktslæge Berg har fortalt mig, at Bækørreden undertiden danner hele Gruusvolde i Aaerne, naar den vil lege, saa at Baadene ikke kunne passere dem.

Osmerus, Art.

O. Eperlanus, L. Findes i stor Mængde i Viborg Sø og de nærmest liggende Søer. I Viborg Sø indtræffer Legetiden omtrent den 21—25de April. Stinten kommer da i saa stor Mængde til Legepladsene, at den kan tages spandeviis og ofte opsamles ved Hjælp af Niver. Den øvrige Deel af Aaret sees den kun, naar af og til et enkelt Exemplar kastes død op paa Søbredden. — Fra Liimfjorden har jeg ogsaa seet den (17de December 1864), men Stinten fra det første Vand naaer i Reglen ikke en saa betydelig Størrelse som denne. Benævnelsen Smålt benyttes kun

flældent i Viborg og for at betegne de meget store Individer, hvorimod Stint kendes af Enhver.

Coregonus, Cuv.

C. Lavaretus, L. Hælten forekommer sparsommere og sparsommere i Viborgs nærmeste Omegn. Tidligere fangedes den i meget stor Mængde ved Hjarbæk, navnlig i Mundingerne af Skals- og de andre nærliggende Aaer; det saakaldte Kannikefiskeri ved Skals-Aa, som tidligere gav en ret god Leieafgift til Viborg Skole og Domkapitlet, kan nu ikke længere bortleies, da Kiskeriet er ophørt; Torsten, hvis Antal stadig forøges, skal være Aarsag til Hæltens Aftagen. — I den lille Krag-Sø midt i Alheden, i Haderup Sogn, findes en betydelig Mængde Hælt; Søen har nu intet Afløb.

3. *Esoces*, Müll.

Esox, Cuv.

E. lucius, L. Almindelig.

4. *Clupeoidei*, Cuv.

Clupea, Val.

C. Sprattus, Nilss. Temmelig almindelig i Liimfjorden.

Alausa, Val.

A. Pinta, Cuv. Fanges af og til i Liimfjorden. Den største Nøse, jeg har modtaget derfra, var 15 Tom. lang; i dens Gjællehuler fandtes nogle smaa, ornlignende Snyltere og paa Leveren talrige Nematoder. Fiskerne kalde denne Fisk „Havhælt“; de fanges gjerne i Maanederne November og December.

5. *Murænoidei*, Müll.

Anguilla, Thunb.

A. migratoria, Kr. Aaleynalens Vandring er flere Gange iagttaget ved Slusen ved Fabrikken Bruunshaab.

Tjerde Underorden. *Plectognathi*, Cuv.

1. *Gymnodontes*, Cuv.

Orthragoriscus, Schn.

O. Mola, L. Et større Exemplar forevises paa Torvet her i Byen i December 1863; det blev erhvervet til zoologisk Museum og var fanget paa Ferring Strand.

II. *Ganoidei*.

1. *Chondrostei*.

Accipenser, L.

A. Sturio, L. Fanges af og til ved Hjarbæk; et Exemplar, som fangedes om Morgenen den 2den Novbr., blev baaret til Viborg i en tør Sæk og var endnu levende, da jeg modtog det. Længden var 27½ Tom. Af Snyltere fandtes 2 Exemplarer af *Wichelestium Sturionis* og paa Gjællelaagets indre Flade et Par islelignende Dyr. — Senere erholdt jeg endnu et Exemplar, der var betydelig større og havde en temmelig but Snude; den var

meget stærkere besat med *Dichelestium Sturionis* end den foregaaende. Larven indeholdt talrige Levninger af *Nereider*.

III. *Elasmobranchii*, Bonap.

1. *Squali*.

Scymnus.

S. microcephalus, Bl. Et Exemplar fra Vesterhavet bragtes her til Torvet forleden Aar.

IV. *Cyclostomi*.

1. *Hyperoartia*, Müll.

Petromyzon, Dum.

P. Planeri, Bl. Almindelig i vore Smaabække.

Det havde oprindelig været min Agt at tilføie de danske almindelige Benævnelser i ovenstaaende Fortegnelse, men jeg afstod derfra, fordi jeg i flere Tilfælde vilde komme i Forlegenhed, naar jeg stulde vælge mellem flere brugelige Navne, og nødig vilde bidrage til at forøge det Virvar, som allerede findes. Helst havde jeg gennemgaaende anført Egnens egne Benævnelser; men hertil har jeg langtfra tilstrækkeligt Materiale endnu. For imidlertid at imødekomme et yttret Duffe, meddeles her en alfabetaisk Fortegnelse med tilhørende danske Benævnelser, som de almindeligst benyttes i Lærebøger og andre Skrifter.

<i>Abramis Brama</i> , Brasenen.	<i>Anguilla migratoria</i> , Gaardaal.
<i>Accipenser Sturio</i> , alm. Stør.	<i>Ardea stellaris</i> , Rørdrummen.
<i>Acerina cernua</i> , Høfken.	<i>Aspius alburnus</i> , Løieren.
<i>Alauda arvensis</i> , Sanglærten.	<i>Bombycilla garr.</i> , Sidenvandb.
<i>Alausa Finta</i> , Stamfilden.	<i>Bufo calamita</i> , Strandtudsen.
<i>Alcedo ispida</i> , Iisfuglen.	— <i>cinereus</i> , Struptudsen.
<i>Anas clangula</i> , Hviianden.	<i>Caprimulgus europ.</i> , Natravnen.
— <i>clypeata</i> , Steenanden.	<i>Carassius vulgaris</i> , Karudsen.
— <i>erecea</i> , Krifanden.	<i>Ciconia nigra</i> , den sorte Stort.
— <i>fuligula</i> , Troldanden.	<i>Cinclus aquaticus</i> , Vandstøren.
— <i>fusca</i> , Fløielsanden.	<i>Clupea Sprattus</i> , Bristlingen.
— <i>marila</i> , Bjerganden.	<i>Coregonus Lavaretus</i> , Hælten.
— <i>mollissima</i> , Edderfuglen.	<i>Corvus corax</i> , Ravn.
— <i>nigra</i> , Sortanden.	— <i>frugilegus</i> , Kornkragen.
— <i>penelope</i> , Vibeanden.	<i>Cyclopterus Lumpus</i> , Kvabsoen.
— <i>tadorna</i> , Gravanden.	<i>Cygnus musicus</i> , Sangsvanen.
<i>Anguis fragilis</i> , Staalormen.	<i>Cyprinus Carpio</i> , Karpen.

- Emberiza nivalis*, Sneefokken.
Erinaceus europæus, Pindsvinet.
Esox lucius, Gjedden.
Falco Albicilla, Havørnen.
 — *buteo*, Alm. Muusvaage.
 — *lagopus*, laabenbenet Do.
 — *lithofalco*, Dværgfalken.
 — *milvus*, den røde Glente.
 — *nisus*, Spurvehøgen.
 — *palumbarius*, Duehøgen.
 — *peregrinus*, Vandrefalken.
 — *tinnunculus*, Taarnfalken.
Fulica atra, Bliðhønen.
Gadus Morhua, den alm. Torff.
Gallinula porzana, plet. Nørhøne.
 — *pratensis*, Bagtelkongen.
Garrulus caryocæ., Røddetrig.
 — *glandarius*, Skovstaden.
Gobio fluviatilis, Grundlingen.
Gobius niger, den sorte Kutling.
Gunellus vulgaris, Tangsprællen.
Haliæus Cormoranus, Halefrage.
Hæmatop. ostraleg., Strandstade.
Hippoglossa maxima, Helle-
 skinder.
Hypudæus amphib., Vandroiten.
Lanius excubitor, stor Tornstade.
Leuciscus erythrophthalmus,
 Rudestallen.
 — *Rutilus*, Skallen.
Lota vulg., Herstevandskrabben.
Loxia curvirostra, al. Korbnæb.
Lutra vulgaris, Døderen.
Mergus albell., hvid Stallefluger.
Merlangus carbonarius, Sejen.
 — *pollachius*, Lubben.
 — *vulgaris*, alm. Hvidling.
Mugil Capito, alm. Multe.
Muscicapa atricapilla, broget
 Bluesnapper.
Mustela erminea, Læfatten.
 — *foina*, Steenmaaren.
 — *martes*, Skovmaaren.
 — *putorius*, Ilderen.
 — *vulgaris*, Bruden.
Numenius arquata, stor Regn-
 spove.
Orthragoriscus Mola, Klumpfisk.
Osmerus Eperlanus, Stinten.
Parus caudatus, Halsemeisen.
 — *coeruleus*, Blaameisen.
- Pelias Berus*, Sugormen.
Perca fluviatilis, Åborren.
Petromyzon Planeri, lille Re-
 genøie.
Picus medius, Mellem-Flagspæte.
 — *viridis*, Grønspættten.
Pica varia, Skaden.
Platessa vulgaris, Rødspættten.
Podiceps cristat., toppet Silseand.
 — *minor*, Dværg-Silseand.
Rallus aquaticus, Vandriren.
Rana esculenta, den grønne Frø.
Regulus Davicap., Juleklangen.
Rhombus maximus, Pigbarren.
Salmo Eriox, Graaløren.
 — *Fario*, Bækørreden.
 — *Salar*, den alm. Lax.
Sciurus vulgaris, Egernet.
Scelopax gallinago, dobbelt Bek-
 kassin.
 — *gallinula*, enkelt Bekkassin.
 — *major*, Tredækkeren.
 — *rusticola*, Skovsnappen.
Scymnus microceph., Høbfalen.
Sitta europæa, Spætmeis. n.
Solea vulgaris, alm. Tunge.
Spinachia vulgar., Tanginarren.
Strix brachyotus, Hedeuglen.
 — *bubo*, den store Hornugle.
 — *nammea*, Støruglen.
 — *noctua*, Minervas Ugle.
 — *otus*, Skov-Hornuglen.
Sturnus vulgaris, Stæren.
Sylvia rubecula, Rødtjælken.
Tetræo tetræx, Urfluglen.
Tinca vulgaris, Suderen.
Totanus glareola, Løttsmeden.
Triton cristat., stor Salamander.
Troglodytes europæus, Gjæde-
 smutten.
Tropidonotus natrix, Snogen.
Turdus iliacus, Viindroffen.
 — *merula*, Solforten.
 — *musicus*, Sangdroffen.
 — *pilaris*, Sjaggeren.
 — *torquatus*, Ringdroffen.
Uria Brünn., fortnæbet Leiste.
Zoarces viviparus, Halekrabben.
Yunx (lurç) torquilla, Bende-
 balsen.

Efterretninger

om

Viborg Kathedralskole

i Skoleaaret 1864—65.

Ved

Professor J. C. Olsen,
Skolens Rector.

I. Disciplene.

Ved Udgivelsen af Programmet i (Juni) 1864 talte Skolen 67 Disciple, hvoraf 6 Ikkestuderende. Af disse udmeldtes endnu før Maanedens Ende to, nemlig den studerende Discipel L. P. S. P. B. Neergaard og den ikkестuderende B. E. Th. Lund; desuden udtraadte ved Skoleaarets Slutning de 4 Dimissi (see den vedsoiede Tabel). Saaledes endte Skoleaaret med 61 Disciple, hvoraf 5 Ikkestuderende.

Ved det nye Skoleaars Begyndelse optoges 13 Disciple, nemlig: H. G. Svane, C. A. Møller, P. D. Svane, C. B. Kaarsberg, Th. A. Kaarsberg, J. Chr. P. Lund, A. L. U. Bregendahl, M. Bøstrup, U. B. K. Fischer, Th. A. King, W. Samson, Fr. A. E. Sandberg og J. H. Stochholm, og Skolen begyndte saaledes med 74 Disciple, hvoraf 6 Ikkestuderende. — I Løbet af Skoleaaret optoges endnu 9 Disciple, nemlig: B. Chr. F. Jespersen, Chr. J. Jespersen, A. L. Jespersen, C. A. Lyngbye, H. Ph. L. Selmer, Th. Chr. J. Måsen, Chr. G. S. Graae, D. M. R. Møller og M. J. Grønlund; 2 udtraadte, nemlig: M. Bøstrup af 1ste Klasse og den ikkестuderende Discipel M. M. Bertelsen af 5te Klasse.

Skolen tæller saaledes nu i Juni 1865 81 Disciple, hvoraf 9 Ikkestuderende, der ere saaledes fordeelte i Klasserne:

7 Klasse A.

1. Jens Peter Møller (Provst C. F. M. i Høgum og Hove*). 2. Carl Børge Wilhelm Frederik Theobald Hansen (afdede Landmaaler C. B. H. i Lemvig). 3. Loreng Conrad Møller (Provst H. P. W. i Soelbjerg og Sundby paa Mors). 4. Rudolph Wilhelm August Rabell (Particulier P. C. K. i Viborg). 5. Peter Christian Blicher (Pastor D. N. B. til Aulum og Hødsager). 6. Niis Hagensen (Proprietair H. H. til Botborggaard paa Mors).

7 Klasse B.

1. Nicolai Esmark Olgaard (Pastor N. N. D. til Binfel og Rind). 2. Carl Viggo Ring (Justitsraad, Amtsforsvalter L. R. i Viborg). 3. Sophus Julius Christian Meyer (Oberst Chr. B. M.). 4. Hans Peter Adolph Junge (Pastor C. J. J. til Baanen, Vigum og Lindum). 5. Hans Peter Egede Lund (Proprietair, Cand theol. J. J. L. til Lundholm i Salling). 6. Ditlev Christian Ernst Laub (Biskop H. D. C. L. i Viborg).

6 Klasse.

1. Carl Christian Rudolph Dohn (Adjunct C. P. L. D. i Viborg). 2. Frederik Wilhelm Matthias Møller (Consul M. M. i Lemvig). 3. Lambert Christian von Haven (Pastor F. C. v. H. til Vive, Ove og Balsgaard). 4. Carl Wilhelm Theobald Hagemann (afdede Kjøbmand S. G. H. i Viborg). 5. Johan Frederik Andreas Colding (Provst P. A. C. i Kobberup, Feldingberg og Gammelstrup). 6. Julius Emil Faber (Proprietair J. H. F. til Randrup ved Viborg). 7. Frederik Carl Ludvig Harboe (Pastor F. C. Chr. H. til Dybe og Ramme).

*) 3 Parenthes er anført Faberens Stilling og Begyndelsesbogstaverne af hans Navn.

5 Klasse.

1. Søren Ancher Møller (Broder til Nr. 1 i 7 Klasse A).
2. Jørgen Gad Olsen Brir (Pastor J. B. til Thiele og Binge).
3. Hans Bandal Buchholz (Pastor D. Chr. B. til Borde, Fiffbæk og Romlund).
4. Carl August Lyngbye (Lodsfuldsmægtig C. F. L. i Nykjøbing paa Mors).
5. Harald Leopold Brir (Broder til Nr. 2 i samme Klasse).
6. Niels Peter Petersen (Stræbdermester J. P. i Viborg).
7. Frederik Juel Mortensen (afrode Proprietair N. St. M. til Froslevgaard paa Mors).
8. Holger Wiggo Frandsen (Pastor H. P. F. til Tødsø og Erslev paa Mors).
9. Niels Marinus Jacobus Holmgaard (Kjøbmand N. P. H. i Viborg).
10. Håkon Victor Graae (Banegaardsforvalter N. G. i Viborg).
11. Balbur Harald Baldemar Borgen (Justitsraad B. H. B., Herredsfoged i Middelfom-Sønderlyng Herreder).
12. Andreas Louis Dragheim (Barbeer og Deconomus ved Amtssygehuset i Viborg J. B. D.).
13. Carl Louis Alfred Preisdler (Gjæstgiver J. E. P. i Viborg).
14. Johan Ludvig George Laub (Broder til Nr. 6 i 7 Klasse B).

Ikke studerende: 15. Jacob Henriksen (Pastor J. E. H. til Gjedsted og Kjeldsø). 16. Frederik Jacobsen (Branddirecteur og Godsforvalter C. F. J. i Drum ved Viborg). 17. Jens Møller Ole Selmer (Justitssecretair, Cancelliraad H. E. S. i Viborg).

4 Klasse.

1. Jes Peter Eward Rossen (Stolelærer C. J. R. i Sjorslev ved Viborg).
2. Simon Jensen (Møller J. J., Eier af Krogsgaard Mølle ved Viborg).
3. Heino Gottlob Melchior Hammer Buchholz (Broder til Nr. 3 i 5 Klasse).
4. Conrad Rudolph Madsen (Forpagter L. M. paa Thiele ved Viborg).
5. Henrik Gottlieb Svane (Provst H. J. S., Sognepræst til Hjermind, Lee og Hjorthebe).
6. Nathalius Samson (Kjøbmand E. N. S. i Viborg).

Ikke studerende: 7. Wilhelm Christian Frederik Jespersen (Kammerraad A. P. J., Postmester i Viborg). 8. Frederik Peter Welhing (Stiftsprovst F. P. W. i Viborg). 9. Valdemar Henriksen (Broder til Nr. 15 i 5 Klasse). 10. Henrik Thomasen Sigismund Werner (afdøde Capitain C. G.).

3 Klasse.

1. Peter Daniel Svane (Broder til Nr. 5 i 4 Klasse). 2. Christian Hellmuth Jacobsen (Broder til Nr. 16 i 5 Klasse. 3. Carl Adolph Møller (Broder til Nr. 1 i 7 Klasse A og Nr. 1 i 5 Klasse). 4. Niels David Schrøder (afdøde Skomagermester E. F. S. i Viborg). 5. Jens Carl Werner (Broder til Nr. 10 i 4 Klasse). 6. Søren Rosenørn Haubroe (Gaardeier A. H. i Lemmerby ved Viborg). 7. Frederik Wilhelm Laub (afdøde Coffardicapitain J. G. E. L.). 8. Wilhelm Wilchen (Bagermester P. W. i Viborg). 9. Gottlieb Johan Henrik Kendorff (Proprietair Th. N. til Himmestrup ved Viborg).

Ikke studerende: 10. Frederik Theodor Julius Jensen-Lusch (Planteur S. J.-L. i Feldborg ved Høstebro). 11. Jørgen Jversen Plenge (Proprietair H. P. til Valsstrup ved Viborg).

2 Klasse.

1. Hans Philip Ludvig Selmer (Pastor G. A. S. til Simested, Hvam og Hvilsum). 2. Christian Frederik Julius Biggo Reiff (Kammerassessor, Amtsfuldmægtig og Ræmner A. C. B. R. i Viborg). 3. Thøger Anton Kaarsberg (Jernbaneassistent B. B. R. i Viborg). 4. Søren Refsgaard Jørgensen (Gaardeier H. J. til Tængsgaard ved Struer). 5. Jørgen Christian Peter Lund (Forpagter P. H. M. L. af Charlottenlund ved Hobro). 6. Hannibal Valdemar Graae (Broder til Nr. 10 i 5 Klasse). 7. Wilhelm Ferdinand Dragheim (Broder til Nr. 12 i 5 Klasse). 8. Hans Jacob Preisler (Kjøbmand, Brandcapitain J. P.

i Viborg). 9. Otto Carl Sandberg (Kjøbmand A. B. S. i Viborg). 10. Ludvig Conrad Neckelmann (Justitsraad, Overretsprocurator E. N. i Viborg). 11. Carl Bruun Kaarsberg (Broder til Nr. 3 i samme Klasse). 12. Johan Thomas Bernstorff Thomsen (afdøde Uhrmager B. B. Th. i Lemvig).

1 Klasse.

1. Ulrik Brehmer Frederik Fischer (Apotheker S. J. S. f. i Viborg). 2. William Samson (Kjøbmand M. N. S. i Viborg). 3. Oscar Mathias Ronne Møller (Dr. med. Underlæge H. Chr. M. i Viborg). 4. Theodor Andreas Ring (Broder til Nr. 2 i 7 Klasse B). 5. Theophilus Christian Joseph Magen (Pastor A. M. i Junget). 6. Frederik Abel Elemen Sandberg (Kjøbmand E. S. i Viborg). 7. Jacob Christian Jespersen (Broder til Nr. 7 i 4 Klasse). 8. Albert Laurig Undall Bregendahl (Statsraad, Landsoverretssædssesfor E. N. B. i Viborg). 9. Johan Heinrich Faber Stochholm (Kjøbmand N. St. i Viborg). 10. Christian Gomme Severin Graae (Broder til Nr. 10 i 5 Klasse og Nr. 6 i 2 Klasse). 11. Andreas Ludvig Jespersen (Broder til Nr. 7 i 4 Klasse og Nr. 7 i 1 Klasse). 12. Martin Ingversen Grønlund (Capitain J. G. i Viborg).

II. Lærerne og Underviisningen.

Siden Byens, og dermed Skolens, Besættelse af Fjenderne den 26de April 1864 hvilede Gymnastikunderviisningen; Læreren reiste bort i Mai. Den 17de November forlode Fjenderne for sidste Gang Viborg, og allerede den 22de var man saa heldig at kunne begynde de gymnastiske Øvelser paany, idet Lieutenant ved 1ste Regiment, Dve Jacob Frits Gierding, Ridder af Dannebrog, der befandt sig i Viborg

som permitteret, paatog sig Faget indtil videre. Det viste sig derefter, at en ældre, velanset Gymnasitilærer vilde indlade sig paa varig Ansættelse her ved Skolen, dog kun paa den Betingelse, at der tillige sikredes ham en anden Indtægtstilbe, saasom Skrivetimerne. Man havde imidlertid gjort Bekjendtskab med Lieutenant Gierding, og da han erklærede at ville forblive ved Skolen paa samme Vilkaar, bifaldt Ministeriet under den 24de December 1864, at der overdroges ham i Forbindelse med Underviisningen i Gymnastik ogsaa (fra Enden af Februar 1865) de 9 ugentlige Skrivetimer, og derhos 2 ugentlige Timer i Frihaandstegning, paa de for Tilælærere sædvanlige Vilkaar.

En nødvendig Folge af denne Forandring var, at Skolen maatte frasige sig den gode Bistand, Seminarist og Lærer ved Byens Borger- og Friskole, Hr. Thomas Jensen, havde ydet den siden Februar 1862. En saa dygtig og samvittighedsfuld Medarbejder, som han var os, vil altid være velkommen, dersom Tiden igjen skulde aabne en Plads for ham i vor Kreds.

Ved kongl. Resolution af 1ste October 1864 blev Adjunct Christian Frederik Adolph Bahnson beskikket til Overlærer ved Skolen. Han havde hidtil havt 100 Rb. aarlig, væsentlig for at være tilstede og føre Tilsyn i Gymnasitimerne og paa Legepladsen i Skolens Friquarterer. Da hans Virksomhed som Inspector ved Gymnastikunderviisningen nu, efterat Skolen havde faaet en Officeer til Gymnasitilærer, blev mindre nødvendig, resolverede Ministeriet, paa Rectors Forestilling, under 14de April 1865, at Overlærer Bahnson beholder de ham tillagte 100 Rb. aarlig som Inspector ved Skolen med Forpligtelse til at assistere Rector ved det daglige Tilsyn og Ordens Bedligholdelse i Skolens Virksomhed og Disciplenes Arbejder samt ved Bibliothekforretningerne.

I Skoleefterretningerne fra forrige Aar er meddeelt, hvorledes alle Underviisningslocalerne ved Byens Occupation mod

Enden af April 1864 bleve belagte med fjendtlige Tropper (henimod 200 Mand), hvorledes Skolen dog holdtes i Gang, idet Klasserne anbragtes paa forskjellige Steder i dens Bygninger, og hvorledes denne Tilstand lettedes ved en Moderation i Indkvarteringen, saa at Skolen fik 3 af sine Klasseværelser tilbagegjerne (den 19de Mai).

Den 22de Mai indkvarteredes 110 Mand schiefste Tropper af det 10de Regiments 1ste Compagni i Hovedbygningens 4 Klasseværelser samt Gymnastiksalen og det tilstødende Redskabskammer. Chefen, en Lieutenant og deres 3 Oppassere boede hos Rectoren. De bleve hos os i hele 5 Uger.

Efter den Tid var det kun gjennemmarscherende Tropper, som bleve indlagte paa Skolen for en enkelt Dag, nemlig: den 6te—7de Juli 130 Mand af 7de vestfalste Jægerbataillon; den 7de—9de Juli et lignende Antal af 6te brandenburgske Regiment; den 25de—26de og 27de—28de Juli nogle Østerrigere.

I Sommerferien bleve Localerne fuldkomment rensede og udlustede, reparerede og malede, saa at Skolen vendte tilbage til sin gamle Orden ved det nye Skoleaars Begyndelse. Men det var meget nær ved at det Hele igjen var bleven forstyrret, da Fjenderne under Fredsforhandlingerne vendte tilbage for at gaae i Winterquarteer, og Viborg fik 83 Officerer, 2159 Menige og 631 Heste at huse, hvorhos der gjordes større Forbringinger til Qvartererne. Under disse høist trykkende Forhold tog Communen den Beslutning, at Skolerne i alle Tilfælde skulde forstaaes, og saaledes slap Kathedralstolen med at faae 6 menige Polakker af det 18de Regiment; Rector tog 7 foruden 2 Officerer. Den 17de November bleve vi omsider ganske befriede ved Fjendernes Afmarsch.

Med al Paaskjønnelse af den i det Hele taget gode Krigstugt hos Fjenderne, og den Humanitet og Retfærdighed hos Officererne, Godmodighed hos de Menige, som man ofte havde Leilighed til at bemærke under de gennemlevede Tilstande i Ulykkesaaret 1864, vilde det være Uret imod Sko-

lens Lærere og Disciple ikke at paaagte og omtale de Vansteligheder, de havde at overvinde. Man tænke sig Skolen arbejdende i Bærelser, som alle havde Vinduer ud til den store Gaard eller Legeplads, hvor de fjendtlige Soldater fogte, bankede Klæder, pumpede, vadstede, pudse, stillede til Appæl og ofte foretoge Dvælseser — og saa Tidens Begivenheder og Stemninger og hvad Harme eller Frygt Byens særegne Nyheder førte med sig! — trivedes Skolens Gjerning endda, saaledes som den gjorde, da var det fordi alvorlig Pligtfølelse var tilstede hos Lærerne, god Villie hos Disciple, og Alle, bevidst eller ubevidst, under det ydre Tryk fandt Ly og Fred i Arbeidet.

Før at sikkre Vedligeholdelsen af Orden og Ro pleiede Rector, naar Compagniet, der heelt eller tildeels skulde indkvarteres i Skolen, stod opmarscheret udenfor, at tale med Capitainen for Fronten af Tropperne og lade ham præsentere sig en paalidelig Underofficer, hvem han kunde meddele sine Ønsker, og af hvem han kunde erfare, hvad Rekviziter Mandstabet behøvede. Igjennem denne (i Almindelighed den ældste Sergeant) udøvede nu Rector en vis Myndighed over Mandstabet, ligesom han paa den anden Side sørgede for, at enhver Mangel strax blev afhjulpen. Til lige vedligeholdtes et flittigt Tilsyn i Gaarden og Stuerne; og hvergang disse bleve ledige ved Omkvartering, bleve de strax rensede saa godt, som muligt, for at holde Stedet i Respect.

Kun een Gang blev der begaaet Uorden og anrettet Skade, nemlig af de sidste i Juli gjennemmarscherende (Brandenburgske) Tropper, der vare ankomne til Skolen i Rectors Fraværelse, saa at han ikke var kommen i Forbindelse med deres Commanderende. De ødelagde en Bænk for at brænde den under deres Rjelder, før man fik dem standset i denne Færd, og om Morgenen, da de vare afmarscherede, savnedes Rullgardinerne i de 4 Stuer, de havde boet. Men ogsaa andsteds havde disse Tropper efterladt en ugunstig Erindring.

Stolens almindelige Underviisningschema er efter den anførte Forandring i Lærerpersonalet og Fagfordelingen saa-
ledes: *)

	VII A & B.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	Sum af ugl. Timer.
Dansf . . .	Wo. 3	Wo. 2	Wo. 2	Wo. 2	Wo. 2	R. 4	R. 6	21
Zydsf . . .	"	Wo. 3	Wo. 3	Wo. 2	L. 3	L. 5	L. 6	22
Fransf . . .	L. 1	L. 3	L. 3	L. 2	L. 3	L. 6	"	18
Latin . . .	D. 9	We. 9	Gr. 9	Gr. 9	Gr. 9	"	"	45
Græsk . . .	D. 6	We. 5	We. 5	We. 5	"	"	"	21
Hebraisk . .	B. 2-2	"	"	"	"	"	"	4
Religion . .	B. 2	B. 2	B. 2	B. 2	B. 2	B. 3	B. 3	16
Historie . .	R. 3	R. 2	R. 2	R. 2	R. 2	R. 2	R. 3	16
Geographie .	"	R. 2	R. 2	R. 2	B. 2	B. 2	B. 2	12
Naturhistorie	"	R. 2	R. 2	R. 2	R. 2	R. 2	R. 3	13
Naturlære .	D. 3-3	"	"	"	"	"	"	6
Mathematik	D. 4-4	D. 4	D. 4	D. 4	D. 2	"	"	22
Regning . .	"	"	"	"	D. 2	R. 4	R. 4	10
Skrivning .	"	"	"	Gi. 2	Gi. 3	Gi. 4	Gi. 4	9 ^{uv})
Tegning . .	"	"	"	"	D. 2	Gi. 2	Gi. 2	4 ^w)
Falt ugl. T.	33	34	34	34	34	34	33	

Til S a n g anvendes af Musiklärer Umberg 4 Timer ugentlig, hvoraf de 3 til de enkelte Stemmer, 1 til det samlede Chor. — Til Gymnastik anvendes 6 Timer ugentlig af Lieutenant Gierding: Disciplene ere inddeelte i 3 Partier, hvert med 2 Timers Underviisning om Ugen. Svømmeunderviisning træder i Gymnastikens Sted, naar Aarstiden tillader det, og hver Discipel kommer til at svømme 3 Gange om Ugen. — Skydeøvelserne, som gjenoptoges Dns-

*) Stolens Lærere, hvis Navne paa ovenstaaende Tabel ere angivne med Begyndelsesbogstaverne, ere: Rector Olsen, Overlærerne Dr. Wesenberg, Wølle og Vahnsen, Adjuncterne Dohn, Greibe, Toepfer, Feddersen og Ramsgaard og Timelærer Lieutenant Gierding.

**) Skrive- og Tegnetimerne for 1ste og 2den Klasse ere fælleds.

dagen den 3die Mai, fortsættes hver Onsdag. 3 Aar har man hidtil kun studt paa 100 Alen.

De ikke-studerende Disciple af 4de og 5te Klasse har der været givet separat Underviisning i 10 Timer ugentlig, nemlig: 2 Timer Dansk Stil og Grammatik (Ramsgaard), 4 Timer Tydsk Stil og Grammatik (Toepfer), 2 Timer Mathematik (Dohn) og 2 Timer Naturlære (Dohn). Realeleverne af 5te Klasse have desuden havt 1 Time Skrivning sammen med 4de Klasse, og sammen med 3die Klasse 1 Time i hvert af følgende Fag: Skrivning, Regning og Tegning; Realeleverne af 4de Klasse have havt 2 Timer Skrivning, 1 Time Regning og 1 Time Tegning sammen med 3die Klasse. — Realeleverne i 3die Klasse, der begge først i Mai overgik blandt de Ikke-studerendes Tal, have havt 3 Timer Tydsk, 3 Timer Fransk og 2 Timer Regning sammen med 2den Klasse.

3 Engelsk besørges Underviisningen af Adjunct Greibe. 3 første Halvaar vare Deeltagerne (16 i Tallet) inddeelte i 3 Partier paa respective 6, 5 og 5 Disciple, det ældste Parti med 1 Times, og de 2 yngste Partier hvert med 2 Timers ugentlige Underviisning, dog saaledes, at den ene ugentlige Time for disse Partier var fælleds. 3 andet Halvaar vare Deeltagerne, nu 15 i Tallet, inddeelte i 2 Partier, paa respective 7 og 8 Disciple, hvert med 2 Timers ugentlig Underviisning.

Overfigt over Skolens Virksomhed

i Skoleaaret 1864—65.

Danft.

1 R. L. Danft Læfebog, udgiven af Bondesen, Dorph og Krarup-Vilstrup, er benyttet til Øvelse i Dplæsning og Analyse. Det Vigtigfte af Formlæren og Læren om den enkelte Sætning er gennemgaaet. I 3 Timer om Ugen ere Disciplene øvede i Retfkrivning efter Diktat. Til Mai Maanedes Udgang er der fkrevet 88 Stile.

2 R. L. Samme Læfebog er benyttet til Øvelser i Dplæsning og Analyse. Formlæren og Læren om den enkelte Sætning er repeteret, den øvrige Sætningslære er læst og repeteret efter E. Wolles „Regler og Bestemmelser“. I 2 Timer om Ugen ere Disciplene øvede i Stiil: Dpgaver af bibelhistorisk og verdenshistorisk Indhold, fheldnere Dictatstile. Til Mai Maanedes Udgang 42 Stile.

3 R. L. Samme Læfebog benyttet til Dplæsning og Analyse. Formlære og Sætningslære repeteret efter Grammatiken. Af og til mundtlig Gjenfortælling af noget Dplæsi. I den anden Time danft Stiil: bibelhistoriske og historiske Stile, Dversættelse fra Tydft samt Stile af fortællende og beskrivende Indhold, fornemmelig efter Trojels Dpgaver.

4 R. L. Som i 3die Klasse, fun med større Fordringer til Klassen.

Realeleverne i 4de og 5te Klasse have desuden i 2 særffilte ugentlige Timer Øvelser i danft Stiil og dermed forbunden Repetition af de Punkter i den danft Grammatik, hvortil de enkelte Stile give Anledning. Nogle Timer ere blevne anvendte til Øvelse i Dplæsning og til gennem Analyse af det Dplæste at indøve Reglerne for Interpunktionen. Stilene have meeft været af fortællende Indhold, og undertiden er Brevformen anvendt, da der er taget Hensyn til Realelevernes frart forestaaende Udtrædelse af Skolen i det praktiske Liv.

5 Rl. Udarbejdelser over forskjelligartede Emner, tildeels saadanne, hvortil Stoffet kan søges i et eller andet Skolefag.

6 Rl. Udarbejdelser, deels som i 5te Rl., deels over friere Opgaver, til hvilke stundom Dispositioner og i Reglen Momenter og veiledende Vink meddeles af Læreren.

7 Rl. Skriftlige Afhandlinger. Besvarelser, der egne sig dertil, oplæses høit for Klassen og lægges til Grund for en yderligere Udvikling af Opgaven. Thortsens Litteraturhistorie benyttes som Grundlag for litterairhistoriske Foredrag (ogsaa Fr. Barfods Biographier benyttes), og nogen Rundskab i nordisk Mythologie meddeles. Prover af danske Digtere fra Ræmpeviserperioden indtil den nyere Tid ere forelæste, hvorved en æsthetisk-kritisk Undersøgelse af det forelæste ikke forsømmes.

E n d e l.

1 Rl. Zoepfers Læsebog for de lavere Klasser Nr. 1—11, 13, 18—20, 22—26, 33, 35—38, 41, 48—53, 57—58, 75—76, 84—85, ialt 60 Sider. Ahns practiske Lærebog, 2den Udgaves 2det Oplag Nr. 1—84, ialt 44 Sider, samt det Tilsvarende i Grammatiken. Alt læst og repeteret.

2 Rl. Samme Læsebog Side 76—79, 83—91, 95—97, 103—113, 124—128, 133—136, 144—216, 227—256, ialt 131 Sider, læst og repeteret. Af Ahns practiske Lærebog repeteret Nr. 1—66, læst og repeteret Nr. 67—114, ialt 67 Sider, og det Tilsvarende i Grammatiken.

3 Rl. Zoepfers Læsebog for Mellemklasserne Side 1—101. Ahns practiske Lærebog Nr. 129—158 (27 Sider). Zoepfers Grammatik: det Vigtigste af Formlæren. Alt det Læste er tillige repeteret undtagen det opgivne Pensum af Læsebogen.

4 Rl. Hjorts Læsebogs profaiske Deel: Pag. 391—414, og af den poetiske Deel Alt, hvad der foresindes i ubunden Stil. Kjønnen læst efter Zoepfers Grammatik og den øvrige Formlære repeteret. Læsebogens Pensum derimod ikke repeteret.

5 Rl. Hjorts prosaiske Læsebog: Pag. 113—173, 341—361. Noget Syntax læst og Formlæren repeteret, og i det første Halvaar en Stil om Ugen.

De ikke studerende Disciple af 4de og 5te Klasse have desuden i 4 separate Timer om Ugen haft Underviisning i Tydsk Stil og Grammatik. Indtil Udgangen af Mai Maa- ned ere 138 Etise skrevne deels i Hjemmet deels i Skolen; de have bestaaet i Oversættelse af lette Smaafortællinger. Af Grammatik er repeteret de vigtigste Regler af Formlæren og af Syntaren lært forskjellige Regler, hvis Indøvelse Stilen gav Anledning til.

6 Rl. Forskjellige Stykker af Hjorts poetiske Læsebog, foruden Schillers Wilhelm Tell og Goepfers Udvalg af tydsk Litteratur. Syntaren fuldstændig læst samt Formlæren repe- teret, og i det første Halvaar Stil eengang om Ugen.

F r a n s k .

2 Rl. Ahns practiske Lærebog, første Cursus 1ste Af- deling Nr. 1—122, 2den Afdeling Nr. 70—91 (ialt 68 Si- der) læst og repeteret.

3 Rl. Ahns practiske Lærebog, første Cursus 1ste Af- deling Nr. 1—114 (44 Sider) repeteret, Nr. 115—155 og 2den Afdeling Nr. 1—20 (tilsammen 23 Sider) læst og repeteret. Borrings Læsebog for Mellemklasserne Side 1—7, 74—90, 116—143 læst og repeteret.

4 Rl. Ahns practiske Lærebog, første Cursus 2den Af- deling Nr. 61—69; andet Cursus 1ste Afdeling Nr. 1—31 (ialt 18 Sider). Borrings Læsebog for Mellemklasserne Side 1—9, 82—116, 234—250. Alt læst og repeteret.

5 Rl. Borrings Etudes littéraires Side 1—46, 98—126, 210—235. Ahns practiske Lærebog, andet Cursus 1ste Afdeling Nr. 16—75 (28 Sider).

6 Rl. Borrings Etudes littéraires Side 20—62, 166—210, 261—268, 426—437. E. Souvestre, souve- nirs d'un vieillard Side 115—249 og E. Souvestre,

dans la prairie Side 1 - 99, 231 - 251, deels som foresat Lectie, deels cursorist, det sidste een Time om Ugen. Intet repeteret. Efter Abrahams's Sproglære repeteret Formlæren og læst og repeteret de vigtigste Regler af Ordfoiningslæren, navnlig saadanne, som angaae Særegenheder ved det franske Sprog. Een Gang om Maaneden have Disciplene opgivet som læst paa egen Haand Vensa af franske Forfattere, hvori de ere blevne examinerede.

7 Rl. Cursorist er læst Molière, les fourberies de Scapin og Beaumarchais le barbier de Séville.

Engelsk.

3 første Halvaar læste og repeterede det yngste Parti i Listovs Læsebog 1ste Afdeling fra Side 1 til 17; Rossings Grammatik til Adjectiver: e. — Det mellemste Parti læste og repeterede i samme Læsebog 2den Afdeling Side 1—32 samt Rossings Grammatik fra Side 21 til 31. — Det ældste Parti læste cursorist i Herrigs British classical authors fra Side 523 til 595.

3 andet Halvaar har det yngste Parti læst og repeteret Listovs Læsebog 1ste Afdeling Side 17—36 og Rossings Grammatik til Talordene. — Det ældste Parti har læst, tildeels cursorist, i Herrigs British classical authors Side 182 til 206; Grammatiken er repeteret under Læsningen.

Latin.

3 Rl. har læst og repeteret i Bergs og Møllers latinske Læsebog, første Del, alle de latinske Stykker i første Afdeling og enkelte Exempler af Tillæg til første Afdeling samt af anden Afdeling. Det Vigtigste af Boininglæren i Madwigs Grammatik læst og repeteret. Nogle Regler af Ordfoininglæren ere meddeelte mundtlig. 20 Stykker skrevne paa Skolen efter de danske Stykker i Læsebogen.

4 Rl. har læst og repeteret i Cornelius Nepos: Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Xysander, Alcibiades,

Conon, Zphicrates, Chabrias; ligeledes de to første Taler af Cicero mod Catilina. Af Madvigs Grammatik er Ordfoiningslærens 1ste Affnit læst og repeteret, Boiningslæren repeteret. 85 Stile skrevne, deels paa Skolen, deels hjemme, efter Trojels Stiiløvelser.

5 Rl. har læst og repeteret Ciceros 3die og 4de Tale mod Catilina og Taleren for Annius Milo. Af Madvigs Grammatik er Ordfoiningslærens 2det Affnit læst og repeteret, 1ste Affnit og Boiningslæren repeteret. 72 Stile skrevne, deels paa Skolen, deels hjemme, efter Jørgerslevs Materialier.

6 Rl. Ciceronis Cato Major & Lælius og Livii lib. 1 læste og repeterede. Af Madvigs Grammatik Syntarens to første Affnit. Skriftlig Stiil 2 Gange ugentlig efter Zumpt's Stiiløvelser, Side 1—23, 64—87.

7 Rl. Ciceronis de officiis libb. 1 & 2. Livii lib. 23. Taciti Agricola. Virgilli Æneid. lib. 4. Horatii epist. libb. 1—2 incl. de arte poetica. — Desuden curforist læst af Curtius 3, 4, 5 og 6te Bog. Repetition af Madvigs Grammatik. De romerste Antiquiteter efter Bojesen. Ugentlig 2 Stile og undertiden endnu een, der er kortere og skrives paa Skolen.

Græsk.

4 Rl. Bergs Schema og dertil svarende udvalgte Exempler af Sammes Læsebogs 1ste Afdeling, samt af dens 2den Afdeling Fablerne, læste og repeterede.

5 Rl. Xenophons Anabasis I—II, 5 læst og repeteret. Det Vigtigste af Tregders Grammatik.

6 Rl. Homers Odyssee I—IV, 620 læst og repeteret. Af Tregders Grammatik den attiske og den episke Dialect.

7 Rl. Herodoti lib. 1. Xenophontis Memorabilia Socratis libb. 3 & 4 Det Vigtigste af Syntaren gennemgaaet efter Madvig. Desuden repeteret Formlæren. Den græske Litteraturhistorie efter Tregder.

Hebraisk.

7 Kl. B. Det Vigtigste af Whittes Grammatik og Genesis Cap. 1—11 læst og repeteret.

7 Kl. A. Læst og repeteret de anordnede 40 Capitler af Genesis.

Religion.

1 Kl. I Daugaards og Stochholms Bibelhistorie er læst og repeteret: det gamle Testamente og de 24 første Stykker af det nye. Luthers lille Katechismus: de 3 første Parter.

2 Kl. Efter samme Bibelhistorie er læst og repeteret fra 27 Stykke i det nye Testamente til Enden; desuden er hele Bogen repeteret. I Balslevs Katechismus er læst og repeteret forfra til Troen.

3 Kl. Efter Balslevs Katechismus er læst og repeteret de 2 første Troens Artikler. I Nøsens's Bibelhistorie forfra til Kong Saul.

4 Kl. Efter samme Katechismus er læst og repeteret fra 3die Troens Artikel til Enden. I Nøsens's Bibelhistorie fra Kong Saul til de smaae Profeter.

5 Kl. I Viscos Lærebog er læst og repeteret forfra til § 81; en Deel er forbigaaet. I Herslebs Bibelhistorie fra Pag. 146 til 4de Afdelings 4de Periode.

6 Kl. Efter samme Lærebog er bleven læst og repeteret § 81—191. I Herslebs Bibelhistorie læst fra Apostlenes Historie til Enden, og repeteret hele Bogen.

7 Kl. B. Efter samme Lærebog er læst og repeteret § 179—248.

7 Kl. A. Efter samme Lærebog fra § 248 til Enden, samt Repetition af hele Bogen.

Bibellæsning. 7de Kl. har læst de 10 første Capitler af Johannes Evangelium i Grundsproget. I de øvrige Klasser er gennemgaaet forskellige Stykker af den hellige Skrift i Modersmaalet.

Historie.

1 Rl. Efter Kosfods fragmentariske Lærebog er læst og repeteret indtil Middelalderens Historie.

2 Rl. Efter samme Lærebog læst og repeteret: Middelalderen og den nyere Historie indtil den nordamerikanske Frihedskamp.

3 Rl. Den gamle Historie efter Bohr til Slutningen af den anden puniske Krig (Side 137).

4 Rl. Den gamle Historie efter Bohr fra Side 137 til Slutningen, Middelalderen efter samme til Korsøgene (Side 73) læst og repeteret.

5 Rl. Middelalderens Historie af Bohr læst og repeteret fra Side 73 til Slutningen; ligeledes samme Lærebog i den nyere Historie til Tredivaarskrigen.

6 Rl. Bohrs Lærebog i den nyere Historie læst og repeteret fra Side 45 (Katholicismen mod Kirkeforbedringen) til Frankrig som Keiserdømme.

7 Rl. B. Den gamle Historie efter Bohr (2 Disciple efter Kosfods Udtog); Middelalderen efter Bohr; Danmarks Historie efter Allen.

7 Rl. A. Repeteret hele Verdenshistorien deels efter Kosfod, deels efter Bohr; Danmarks Historie efter Allen.

Geographie.

1 Rl. Jagerslevs lille Geographie er læst og repeteret; dog er Meget forbigaaet, især i de sidste 4 Verdensdele.

2 Rl. 3 Welschows Geographie er læst og repeteret: Asien og Afrika.

3 Rl. Efter samme Lærebog er læst og repeteret: Amerika, Australien, Østerrig, Tyrkiet og Grækenland.

4 Rl. Efter samme Lærebog er læst og repeteret: Østerrig, Tyrkiet, Grækenland, Asien og Afrika.

5 Rl. Efter samme Lærebog er læst og repeteret: Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Preussen, Tydskland, Holland, Belgien og Asien.

6 Kl. Hele Geographien er læst og repeteret.

Naturhistorie.

1 Kl. Efter Lützens mindre Lærebog er med Forbigaaelse af hvad der henhører til Dyrenes indre Bygning læst og repeteret: Pattedyr, Fugle, Krybdyr og Padder.

2 Kl. Efter samme Lærebog er læst og repeteret: Mennekket, Indledningen til Pattedyrene, Fuglene og Krybdyrene samt fra Fiskene indtil Sommerfuglene.

3 Kl. Efter samme Lærebog med enkelte Tilføininger er læst og repeteret: de hvirvellose Dyr. I Løbet af Sommeren ere Plantens enkelte Dele gennemgaaede, men ikke efter nogen Bog.

4 Kl. Johnstrups Lærebog om Grundstofferne er læst og repeteret, hvorved dog maa bemærkes, at den reent chemiske Deel af Bogen saavidt mulig er forbigaaet. I Botanik er efter Vaupells Lærebog læst og repeteret: Indledningen (med enkelte Undtagelser) og de blomsterløse Planter; desuden er det Linneiske System indøvet.

5 Kl. Efter Lützens mindre Lærebog er læst og repeteret: Dyreriget. Desuden har Klassen efter Vaupell læst og repeteret: de blomsterløse Planter, og indøvet det Linneiske System.

6 Kl. Zoologien, Botaniken og Grundstofferne ere læste og repeterede efter de nævnte Lærebøger. I de 3 sidstnævnte Klasser er Rostrups Veiledning benyttet til at bestemme de indsamlede Planter.

Naturlære og Astronomie.

7 Kl. B. Naturlærens mekaniske Deel af Drsted læst og repeteret forfra til Pag. 195 (flydende Legemers Bevægelse).

7 Kl. A. Læst og repeteret Drsteds „Naturlærens mekaniske Deel“ fra Fald paa Skraaplanet til Enden og Silfverbergs „Naturlærens chemiske Deel“, samt repeteret den

mechaniske Deel forfra til Fald paa Skraaplanet, og Mundts Grundtræk af Astronomien.

Realeleverne have læst og repeteret efter Holtens Naturlære: Fordampning, Magnetismen og Electriciteten.

Mathematik.

1 Kl. De fire Regningsarter i benævnte Tal samt Addition og Subtraktion i Brøk; Mundts Regnebog er benyttet.

2 Kl. De fire Regningsarter i Brøk samt Regulabetri; samme Bog er benyttet.

3 Kl. Læst og repeteret Bergs Arithmetik forfra til Cap. III samt Bogstavregning. Forøvrigt practisk Regning: Regulabetri i hele Tal og Brøk, omvendt og sammensat Regulabetri samt Procentregning.

4 Kl. Læst og repeteret Bergs Arithmetik fra Cap. III til Udvidelse af Begrebet Potens, samt Proportioner. Jürgensens Geometrie læst og repeteret forfra til Cirklen.

5 Kl. Bergs Arithmetik læst og repeteret fra Cap. VII til Kjædebrøk, samt repeteret Proportioner. Jürgensens Geometrie læst og repeteret fra Cirklen til Art. 135. Real eleverne i denne og 4de Klasse have 2 Gange ugentlig havt skriftlige Dvælses i Mathematik.

6 Kl. Bergs Arithmetik læst og repeteret fra Cap. XIV til Cap. XIX. Af Jürgensens Geometrie læst og repeteret Plangeometrien.

7 Kl. B. Bergs Arithmetik læst og repeteret fra Cap. XV til Cap. XXI. Af Jürgensens Geometrie læst og repeteret Stereometrien og Plantrigonometrien. Dpgaver 1 à 2 Gange ugentlig.

Kl. A. Gjennemgaaet og repeteret det hele mathematiske Cursus i Arithmetik, Geometrie og Stereometrie efter Berg og Jürgensen. Dpgaver 1 à 2 Gange ugentlig.

Tegning.

De to nederste Klasser: Frihaandstegning efter Høsteds

Fortegninger. 3die Kl. og Realeleverne af 4de og 5te Kl. geometrisk Tegning.

Loepfers tydske Læsebog for Mellemklasserne er i dette Skoleaar indført i 3die Klasse (og efterhaanden opad) istedetfor Hjorts tydske Læsebog.

Den med Skolen siden 1860 forbundne Aften-skole, der med Ministeriets Tilladelse holdtes i et af Skolens Klasseværelser, og hvori Disciplene under Adjunct Loepfers Tilsyn og Veiledning kunde forberede sig paa den følgende Dags Penfa c. 2 Timer hver Aften, ophørte ved forrige Skoleaars Slutning, da Adjunct Loepfer ønskede at fratræde denne Function og ingen af Skolens andre Lærere ønskede at overtage den. Aften-skolen talte ved sin Ophævelse 14 Disciple.

Lovgivning og administrative Bestemmelser.

Ved Bekjendtgjørelse af 30te Novbr. 1864 (cfr. Circulaire af 20de Mai 1865) ere adskillige Forandringer gjorte i den nu bestaaende Skoleplan af 13de Mai 1850, hvoraf her meddeles et Uddrag.

1. Det tillades at optage Børn af 9 Aars Alder i den nederste (1ste) Klasse og forholdsviis i de følgende Klasser, dog uden at nogetsomhelst i de nu bestaaende Fordringer til Optagelse i enhver af Skolens Klasser nedsættes eller formindskes.
2. Den første Afdeling af Afgangsexamen bortfalder; men ingen Discipel af 6te Klasse maa opflyttes i 7de, medmindre han ved Hovedexamen i 6te Klasse i Geographie, Naturhistorie, Tydsk og Fransk samt Religion har opnaaet Charakterer, som efter den ved Afgangsexamen

- gjældende Beregningsmaade have en Værdi af mindst 4 Godt og 1 Temmeliggodt (21 Points).
3. Privatister skulle underkaste sig en præliminair Prøve i de samme 5 Fag i en offentlig lærd Skole eller ved Universitetet, dog ikke før 15 Aars Alder.
 4. Den tydfste Stiil bortfalder som Gjenstand for Examen.
 5. Religionsunderviisningen kan fortsættes i 7de Klasse, men giver ingen Charakter ved Afgangsøramen.
 6. Latinunderviisningen kan indtræde i 2den (næstnederste) Klasse.
 8. Ved Afgangsøramen (dens anden Deel) forelægges i Modersmaalet 2 Dpgaver til Bearbejdelse, een frit valgt, som hidtil, en anden, hentet fra Omfanget af en i Skolen gennemgaaet og meddeelt Kundskab.

Ved Udarbejdelsen af den latinske Stiil tillades det at benytte en dansk-latinsk Ordbog.

I Mathematik udgaaer af det i Bekjendtgjørelsen af 8de November 1858 forestrevne Pensum i Geometrie den sphæriske Trigonometri's Grundformler, istedenfor hvilke der meddeles saadanne almindelige Sæninger om Cirkler paa en Kugle, som ere nødvendige til at forstaae de sphæriske Stedbestemmelser i Astronomien. Fremdeles bortfalde ved den skriftlige Prøve de i samme Bekjendtgjørelse bestemte 2 Hovedopgaver, i hvis Sted der forelægges i hver af Fagets 2 Hovedafdelinger een eller flere Dpgaver, hvorved det alene skal komme an paa Sikkerhed i at udføre en saadan Beregning eller gjengive et saadant Beviis, som maa forudsættes at være indøvet ved Underviisningen.

9. Ingen, der gaer ud af enten en offentlig eller privat lærd Skole uden at være opflyttet i øverste (7de) Klasse eller erklæret for moden til Opflyttelse deri, kan indstille sig til Udgangsøramen ved Universitetet førend to hele Aar efter hans Udgang af Skolen, medmindre Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet i op-

Iyste særlige Omstændigheder finder Grund til at give Tilladelse dertil.

10. De anførte Bestemmelser træde i Kraft ved Afgangseramen i 1865 med Undtagelse af dem, der ikke lade sig anvende paa de Disciple eller Privatister, som allerede have gennemgaaet Afgangseramens første Deel.

Ved Betjendtgjørelse af 9de Marts 1865 ere Skolepengene fra det nye Skoleaars Begyndelse forhøiede til 50 Rd. aarlig for een Discipel, for dennes Broder, naar han samtidig er i Skolen, 40 Rd., og for en tredje Broder 30 Rd., i hvilke Beløb de saakaldte Lyse- og Brændpenge, der hidtil betaltes særskilt med 5 Rd. aarlig, ere indbefattede.

Ligemaade ned sættes ved samme Betjendtgjørelse det Antal Fripladser, som kan tildeles Disciple i de lærde Skoler, ved Metropolitanskolen til 5 Procent og ved de andre Skoler til en Sjettedeel af det ved hvert Skoleaars Begyndelse i de enkelte Skoler værende Discipelantal. Derimod ville de til de lærde Skolers Disciple henlagte Pengestipendier for Fremtiden ogsaa kunne uddeles til de Disciple, som ikke have fri Skolegang. Disse Bestemmelser træde i Kraft fra den 23de August 1865 at regne, dog saaledes, at de Disciple, der allerede ere Gratister, beholde fri Skolegang, forsaavidt de opfylde Betingelserne for at bevare Beneficiet, og at som Følge deraf den givne Bestemmelse om Fripladsernes Indstrækning først fuldstændig kommer til Anvendelse, naar det dertil fornødne Antal af de allerede bortgivne Fripladser ved de enkelte Skoler er bleven ledigt.

I Skrivelse af 21de Juni 1865 har Ministeriet efter Rectors Indstilling bifaldet, at det tilstedes Skolens ikke-studerende Disciple (Realdisciple), som underkaste sig dens Hovedexamen og derefter træde ud af Skolen, kun at betale Skolepenge for den første Maaned af Juli Kvartal, i hvilken Maaned Examen falder.

III. Bideftabelige Samlinger.

Skolens Bibliothek

har erhøldt følgende Tilvært:*)

Propheten Esaias oversat af Chr. Hermansen. Kbh. 1865.
 Propheten Esaias. Oversat fra Grundtexten af D. G. Monrad.
 Kbh. 1865.

Hesychii Alexandrini lexicon rec. M. Schmidt. Vol. IV. fasc. 9.
 Jenø 1864.

*H. Stephani Thesaurus Græcæ linguæ. Edd. Hase et Dindorfii
fratres. Vol. I, fasc. 13. Vol. VIII, fasc. 8.

T. Livii Historiarum Romanarum libri qui supersunt. Ex re-
 censione Madvigii edd. I. N. Madvigius et I. L. Ussingius.
 Vol. III pars I. Hauniæ 1863.

*A. Strunck, Samlinger til en beskrivende Catalog over Por-
 traiter af Danske, Norske og Holstenere. 1—3 H. Kbh.
 1863—64.

Rudolf Usinger, Die dänischen Annalen und Chroniken des
 Mittelalters. Hannover 1861.

*M. C. P. Linde, Alphabetisk Sagregister til Meddelelserne an-
 gaende Kjøbenhavns Universitet, den polytechniske Læreanstalt,
 Sorø Academi og de lærde Skoler med dertil hørende Real-
 underviisning i Kongeriget Danmark for Aarene 1849—56.
 2 Exemplarer.

*Statistisk Tabelværk, 3die Række, 3die Bd.

*Statistiske Meddelelser, 2det Bd. Udgivet af det Statistiske
 Bureau.

*Th. S. Grølew, Supplement til Almindeligt Forfatter-Lexicon.
 11te H. Kbh. 1864.

*) Mærket * foran en Bog betyder, at den er tilsendt Skolen fra Ministeriet.

- Thyding brjefa Horazar, eptir *G. Magnusson* og *J. Thorkelsson*.
Gefin út af hinu Islenzka bokmentafélagi. Ira hefti.
Reykjavík 1864.
- Fornaldarsagan, islenzkud og aukin efter sögubok *H. G. Bohrs*
af *P. Melsted*. Gefin út af hinu Islenzka bokmentafélagi.
Reykjavík 1864.
- Skírnir, tíðindi hins islenzka bokmentafélags, 1864. Kaupmh.
Islenzkar Thjodsögur og æfintyri, safnad hefir *Jon Arnason*.
3 hefti. Gefin út af hinu Islenzka bokmentafélagi. 1864.
- Tíðindi um stjórnarmálefni Íslands, gefin út af hinu Islenzka
bokmentafélagi. X. Kaupmh. 1864.
- Skýrslur um landshagi á Íslandi, gefnar út af hinu Islenzka
bokmentafélagi. 3 bindi III. Kaupmh. 1864.
- Skýrslur og reikningar hins Islenzka bokmentafélags, 1863—
1864.
- D. Moquette**, Geschichte der deutschen Literatur von den ältesten
Denkmählern bis auf die neueste Zeit. 2ter Bd. 2te Abth.
(Schluß). Stuttg. 1863.
- “Briefwechsel zwischen *C. F. Gauss* und *H. C. Schumacher*.
Herausgeg. von *C. A. F. Peters*. 5ter Band. Altona 1863.
- A. Thomsen*, Naturkræfterne i Menneskets Tjeneste. Kbh. 1865.
- H. G. Bronn*, Die Klassen u. Ordnungen des Thierreichs. 3 Bd.
32—39 Lief.
- “*J. V. Pingel*, De Gigantibus fabularum Græcarum disputatio.
(Skr. for den philos. Doctorgrad.) Kbh. 1864.
- “*V. Bergsøe*, Philichthys Xiphie Stp. Monographisk fremstillet.
(Skr. for den philos. Doctorgrad.) Kbh. 1864.
- “Aarsberetninger fra det Kgl. Geheimearchiv. 3die Binds 4de
Hefte. Kbh. 1864.
- “Oversigt over det Kgl. danske Videnskabernes Selskabs For-
handlinger og dets Medlemmers Arbejder i 1862, Nr. 7;
1863, Nr. 5—8; 1864, Nr. 1—2.
- L. Herrig*, Archiv für das Studium neuerer Sprachen u. Lite-
raturen. 35 Bd. 1—4 H. 36 Bd. 1—4 H. 37 Bd. 1 H.
- “Historisk Tidsskrift. Tredie Række. 2det Binds 2det Hefte.
Kbh. 1863.

- F. H. Troschel*, Archiv für Naturgeschichte. 28 Jahrg. H. 6.
29 Jahrg. H. 3—5. 30 Jahrg. H. 1—2.
- J. C. Schjødt*, Naturhistorisk Tidsskrift, 3die Række, 2det Bd.
3 H. 3die Bd. 1 H.
- C. Fogh og Chr. Lütken*, Tidsskrift for populære Fremstillinger
af Naturvidenskaben. 3die Række, 1 Bd. 2—3 H.
2 Bd. 1—2 H.

*Kjøbenhavns Universitets Program ved Reformationensfesten 1863
(*F. T. J. Gram*, Om Ægtepagten efter danske Ret).

*Samme Universitets Program ved Kongens Fødselsdag 1864
(*J. N. Madvig*, Befalingsmændene og Forfremmelsesvil-
kaarene i den romerske Hær, betragtede i deres Sammen-
hæng med Standsforholdene hos Romerne i det Hele).

*Universitetets og den polyt. Lærestalts Lectiionscatalog for
Foraarshalvaaret 1864. Efteraarshalvaaret 1864.

*Lister over Afgangsexamen ved Skolerne og Adgangsexamen
ved Universitetet i 1864.

*Liste over de Studerende, der i Aaret 1864 have taget Philo-
sophisk Examen.

Skoleprogrammet for 1864 fra følgende Skoler:

1. Aalborg (*H. Schmith*, Araberne i Europa).
2. Århuus (E. Erølev, Prøver af en almindelig Geographie til Skolebrug).
3. Frederiksborg.
4. Helsingørs høiere Realskole.
5. Herlufsholm (*C. Listov*, Er Stileproven i fremmede Sprog nødvendig ved Afgangsexamen?).
6. Horsens.
7. Kjøbenhavn: a) Metropolitansskolen. b) Borgerdydsskolen paa Christianshavn (*M. Hammerich*, Danmarks og Norges Litteratur, i kort Overblik). c) Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn. d) Latin og Realskolen i Store Kongensgade (*L. O. Kjær*, Maal, Middel, Begrændsning). e) Det v. Westenffes Institut.
8. Nykjøbing (*F. Th. Nielsen*, Nygræsk Formlære).
9. Odense (*Henrichsen*, Bidrag til Skolens Historie, syvende Hefte).
10. Randers (*F. J. Møller*, Et Par Ord om den første Underviisning i Latin og de levende Sprog).
11. Ribe.
12. Roskilde (*Broager*, Noget om Cirkelen og Anglen vedkommende Værefættninger).
13. Rønne høiere Realskole.
14. Slagelse Realskole (*R. S. Schow*, Noget om Sætninger om Proportioner).
15. Sorø (*V. Heise*, Om Opfatningen af Høisangen).
16. Viborg. — Desuden 17. Reykjavik Program for 1862—63.

Endvidere 7 Programmer for 1863 fra Skoler i Norge, samt 30
Programmer for 1863 og 30 for 1864 fra Skoler i Sverrig.

Discipelbibliotheket

har erhholdt følgende Tilvæxt:

- Aftenlæsning, et underholdende Maanedsskrift, 9de Bind, S. 4—6.
10de Bind, S. 1—6. Ny Række, 1ste Bind, S. 1—3.
B. S. Ingemann, Efterladte Eventyr og Fortællinger.
Steen Bille, Reise til China i 1864. Kbh. 1864.
Paludan-Müller, Ungdomskilden. Kbh. 1865.
Th. Thorson, Skildringer fra den flædvigste Krig. 1—5 S.
Fra alle Lande, Maanedsskrift ved Maribo og Bluhme. 1—5 S.

Den naturhistoriske Samling.

Samlingen tæller nu 1496 Numere. Forøgelsen har i det for-
løbne Skoleaar været følgende:

1. Hovedet af *Capra Hircus*, L. Givet af Hr. Rjøbmand J. Preisdler.
2. Haarflædt Laffer af *Cervus capreolus*, L. Givet af Discipel D. Selmer.
3. *Falco tinunculus*, L. Givet af Hr. Kroetier Nees.
4. *Corvus corax*, L. Givet af Hr. Forvalter Mohr.
5. *Anas nigra*, L.
6. *Podiceps cristatus*, Lathr.
7. *Colymbus septentrionalis*, L. Givet af Hr. Landinspektør Hoff.
8. Nyelig udklættet Yngel af *Salmo Fario*. Givet af Hr. Distriktslæge Berg.
9. Træbart, boret af Insekter og Spættten.
10. Bortfager af en Vitube. Givet af Discipel D. Selmer.
11. Orthoceratitfalk. Givet af Discipel S. Graa.
12. *Fasciola hepatica*, L. Givet af Hr. Møller Willefen.

En lille Samling af enkelte Grundstoffer og nogle af de almindeligste Reagentier og Salte er anskaffet fra Groth & Drsteds kemiske Laboratorium, som tillige har besørget indkjøbt nogle enkelte Kar og Glas.

I Aarets Løb er endvidere anskaffet et særdeles godt Mikroskop fra Carl Zeiss i Jena.

Plantefamlingen i Skolens Have er i Aarets Løb forøget ved Indplantning og Udsaaening af forskellige Plantearter, og er af ikke ringe Betydning for Underviisningen i Botanik.

(Til den naturhistoriske Samlings Locale, der tillige er Underviisningslocale for Faget, er anskaffet en Kaffeovnøstjærm.)

IV. Beneficier.

Skolestipendiets højeste Grad, 50 Rd., har i dette Aar været tillagt C. B. B. F. Th. Hansen og C. Chr. N. Dohn; den mellemste Grad, 35 Rd., J. P. Møller, H. P. A. Junge, C. B. Th. Hagemann og A. L. Dragheim; den laveste Grad, 20 Rd., J. F. A. Colding, N. P. Petersen, Victor H. Graae, J. G. D. Brir, J. P. E. Rosfen, Simon Jensen, C. N. Madsen, N. D. Schrøder og F. B. Laub. — Fri Underviisning: L. C. Møller, S. A. Møller, H. B. Buchholz, H. B. Frandsen, H. L. Brir, Jacob Henriksen, Chr. H. Jacobsen, J. E. Gerner, Baldemar H. Graae og F. Th. J. Jensen-Tusch.

Det Moltkeske Legats to Renteportioner paa 40 Rd. hver ere tillagte C. Chr. N. Dohn og J. H. D. Brir.

Det Mallingske Legats Rente (67 Rd. 48 Sk.) blev tillagt Skolens Dimissions F. Th. Katstrup.

Det Niessenske Legats Rente blev i December 1864 saaledes uddeelt:

Som Paaskjønnelse af Flid og Opmuntring til fremdeles Anstrengelse tillagdes Femteparten af Grund-

fondens Rente (101 Rd. 20 Sk.) følgende 7 Disciple: J. P. Møller, S. A. Møller, H. B. Buchholz, Simon Jensen, H. G. M. H. Buchholz, C. N. Madsen og Chr. H. Jacobsen med 14 Rd. 44 Sk. til hver.

Som Understøttelse for trængende og sædelige Disciple uddeelttes de 4 Fjertedele (405 Rd. 40 Sk.) saaledes: 1 Portion paa 45 Rd. 40 Sk. tillagdes C. B. B. F. Th. Hansen; 4 Portioner à 30 Rd. tillagdes H. P. A. Junge, C. Chr. N. Dohn, J. P. E. Rosfen og N. D. Schröder; 12 Portioner à 20 Rd. tillagdes C. B. Th. Hagemann, J. F. A. Colbing, N. L. Dragheim, J. G. D. Brir, H. L. Brir, N. P. Petersen, Victor H. Graae, J. C. Gerner, F. B. Laub, F. Th. J. Jensen-Lusch, Baldemar H. Graae og Th. A. Kaarsberg. Blandt disse tilkjendegaves det J. G. D. Brir, H. L. Brir og J. P. E. Rosfen, at den dem tillagte Understøttelse tillige var at ansee som et Beviis paa Lærernes Tilfredshed med deres Flid og som en Opmuntring for den følgende Tid.

De opsamlende Renter af Dplagspengene (63 Rd. 11 Sk.) samt de hjemfaldne Dplagspenge (71 Rd. 26 Sk.) tillagdes Skolens Dimissi C. T. Bahnson, P. C. Th. Wolle, W. Friederichsen og F. Th. Rattrup med 33 Rd. 57 $\frac{1}{4}$ Sk. til hver.

Renten af det Sessenske Legats Dplagscapital (9 Rd. 3 Sk. hver Portion) er oppebaaren af Skolens Dimissi F. N. Dohn og C. T. Bahnson.

Renten af det Jueliske Legat (37 Rd. 55 $\frac{1}{2}$ Sk. hver Portion) er oppebaaren af Skolens Dimissi C. T. Bahnson og G. N. Christensen.

V. Regnskabsvæsenet.

Skolens Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret fra
1. April 1864 til 31. Marts 1865.

Indtægter.

1. Renter af Skolens og de separate Fonds Capitaler	2,826 Rbd. 51 Sfl.
2. Jordebogsindtægter	7,274 — 93 —
3. Skolecontingenter	2,273 — 64 —
4. Fra Læssø	698 — 70 —
5. Indfrieede Laan og refunderede Gageforstod 214 — 56 —	
6. Restancer fra forrige Regnskab	406 — 51 —
7. Beholdning fra forrige Regnskab	1,660 — 22 —
8. Tilskud af den almindelige Skolefond	438 — 42 —
9. Forskjellige ubestemte Indtægter	8 — 67 —
10. 3 Sparekass. hævet Renter af Dplagspenge 20 — 58 —	
Summa Indtægt	15,822 Rbd. 94 Sfl.

Udgifter.

1. Gager og Gratificationer	9,904 Rbd. 64 Sfl.
2. For Timeundervisning	1,253 — 24 —
3. Pensioner	226 — 80 —
4. Bibliotheket og videnskabelige Apparater	352 — 29 —
5. Bygningers og Inventars Vedligeholdelse	265 — 81 —
6. Brændsel og Belysning	315 — 49 —
7. Skatter og Afgifter	215 — 52 —
8. Regnskabsførelsen	391 — 7 —
9. Testamentarisk Forpligtelse	160 — „ —
10. Forskjellige Udgifter	445 — 72 —
11. Riffelskydning	10 — „ —
12. Under Stipendiefonden og Nisens Legat	838 — 74 —
13. Indsat i Sparekassen for samme Fonds	129 — 37 —
14. Bevilgede Gageforstod	275 — „ —
15. Decisionsposters Berigtigelse	4 — 66 —
16. Restancer	515 — 65 —
17. Beholdning	518 — 66 —

Summa Udgift 15,822 Rbd. 94 Sfl.

Stipendiefondens Capital var d. 31 Marts 1865: 12,705 Rbd.
64 Sfl., Dplagspengene 800 Rbd. Nis Nisens Legats Grundfond
er 13,165 Rbd. 56 Sfl., Dplagspengene 777 Rbd. 60 Sfl.

VI. Examina.

1. Udfaldet af Afgangsexamens første Deel i Juni — Juli 1864 angives i følgende Tabel:

	Tydt.	Franst.	Geographie.	Naturhistorie.
C. B. Ring	mg.	mg.	godt.	godt.
N. G. Dillgaard . .	mg.	mg.	mg.	mg.
C. J. Chr. Meyer	mg.	mg.	ug.	ug.
H. V. A. Junge . .	mg.	mg.	mg.	mg.
H. V. E. Lund . .	godt.	mg.	ug.	mg.
D. Chr. E. Laub . .	mg.	godt.	mg.	mg.
Privatisten				
J. E. Andersen . .	ug.	mg.	ug.	ug.

Afgangsexamens anden Deel underkastede sig i Juni-Juli 1864 de 4 Disciple, der udgjorde 7de Klasse A: W. Friedrichsen, F. Th. Katstrup, A. B. Nørgaard og J. A. Frandsen. En vedføjet Tabel viser Udfaldet.

2. Til Afgangsexamens anden Deel indstille sig i a a alle 6 Disciple af 7de Kl. A, samt de 2 Privatister Johannes Eilius Andersen (med Dimissionsvidnesbyrd af residerende Capellan ved Viborg Domkirke Hr. Pastor Lund), der har underkastet sig Afgangsexamen her ved Skolen i 1864; og Skolelærer Knud Christensen (med Dimissionsvidnesbyrd fra Cand. magist. F. E. B. Dahl og Cand. theol. F. P. J. Dahl), der har underkastet sig Afgangsexamen ved Universitetet, ligeledes i 1864.

Underviisningsinspecturen agter at overvære Examen.

1. Afgangsexamen.

a. Skriftlige Prover.

22de Juni. Kl. 9—1. Udarbejdelse i Moderemaal, I (bunden Opgave).

4—8. Arithmetisk Opgave.

23de Juni.	Kl. 9—1.	Latinsk Stil.
	4—8.	Geometrisk Opgave.
26de Juni.	9—1.	Udarbejdelse i Modersmaalet, II (fri Opg.).
	4—8.	Oversættelse fra Latin.

b. Mundtlige Prover.

Torsdag den 29de Juni.	Kl. 4.	Arithmetik.
Fredag den 30de Juni.	Kl. 10.	Græsk.
	Kl. 4.	Geometrie.
Lørdag den 1ste Juli.	Kl. 10.	Latin.
	Kl. 4.	Historie.
Mandag den 3die Juli.	Kl. 10.	Naturlære.
	Kl. 4.	Religion og Hebraisk.

2. Skolens aarlige Examen.

a. Skriftlige Prover.

Mandag den 10de Juli.

VII B. 8—12.	Latinsk Ver-	VII B. 2—6.	Arithmetisk Udar-	
	tion.		bejdelse.	
VI, V. 8—12.	} Danst	VI. 2—6.	Latinsk Version.	
IV, III, II. 8—11.		} Stil.		
I. 8—10.				

Tirsdag den 11te Juli.

VII B, VI, V. 8—12.	} Latinsk	VII B. 2—6.	Geometrisk Udar-
IV. 8—11.		} Stil.	
III, II, I samt			VI. 2—6.
Realeleverne i			arbejdelse.
IV og V. 8—10.			
			Regning.

b. Mundtlige Prover.

Torsdag den 13de Juli.

8—9.	VI.	Historie.	8—10.	VII B.	Mathematik.
9—10½.	IV.	Historie.	10—12½.	V.	Geographie.
10½—12.	II.	Fransk.			
4—5½.	III.	Geographie.	4—6½.	V.	Tydsck.
5½—7.	I.	Naturhistorie.			

Fredag den 14de Juli.

8-9½.	VI. Latin.	8-9½.	III. Tydsk.
9½-12.	V. Fransk.	9½-11.	I. Religion.
4-6½.	V. Religion.	4-5½.	IV. Fransk.
		5½-7.	II. Tydsk.

Lørdag den 15de Juli.

8-10.	V. Latin.	8-9½.	I. Tydsk.
10-12½.	VI. Naturhistorie.	9½-11.	IV. Religion.
4-5½.	VII B. Græsk.	4-5½.	III. Fransk.
5½-7.	III. Dansk.	5½-7.	II. Geographie.

Mandag den 17de Juli.

8-10.	V. Græsk.	8-9.	IV. Latin.
10-12½.	VI. Tydsk.	9-10½.	I. Historie.
		10½-12.	III. Religion.
4-5½.	VII B. Historie.	4-5½.	IV. Geographie.
5½-7.	VI. Græsk.	5½-7.	II. Naturhistorie.

Tirsdag den 18de Juli.

8-10.	Engelsk.	8-10½.	V. Historie.
10-12½.	VI. Religion.	10½-12.	III. Naturhistorie.
4-5½.	VII B. Latin.	4-5½.	IV. Naturhistorie.
5½-7.	I. Geographi.	5½-7.	II. Historie.

Onsdag den 19de Juli.

8-9½.	IV. Tydsk.	8-12½.	V. Mathematif.
10-12.	VI. Fransk.		
4-6.	VII B.	4-5½.	III. Historie.
og Realeleverne.	Naturlære.	5½-7.	II. Dansk.
6-7.	IV. Græsk.		

Torsdag den 20de Juli.

8-10.	IV. Mathematif.	8-9½.	II. Religion.
10-12.	VI. Geographie.	9½-11.	I. Dansk.
4-5½.	III. Mathematif.	4-6½.	V. Naturhistorie.
5½-7.	VII B. Religion og Hebraisk.		

Fredag den 21de Juli.

8-10½. VI. Mathematif. | 8-9½. III. Latin.

3. Sangprøve.

4. Gymnastikprøve.

Dytagelsesprøven for de anmeldte Disciple finder Sted Løvedag den 22de Juli Kl. 8; for Hjerntboende ved det nye Skoleaars Begyndelse, Onsdag den 23de August Kl. 8.

Til at overvære den mundtlige Examen og Translocationshøitideligheden, som finder Sted Løvedag den 22de Juli Kl. 4, indbydes herved Disciplenes Forældre og Børgere, saavel som Enhver, der maatte interessere sig for Skolens Virksomhed.

F. C. Olsen.

Charakterliste

over

Afgangsexamen i 1864 ved Viborg Kathedralskole.

	Lat.	Græsk.	Geographic.	Naturhistorie.	Qvæst.	Latin. Skrif.	Latin. mundt.	Græsk.	Religion.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	Naturkæ.	Hovedcharacteer.	Præf.
W. Friederichsen . . .	ug.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	ug.	mg.	ug.	Første Charakter med Udmærkelse. (98 Points.)	"
F. Th. Kattrup . . .	ug.	ug.	ug.	ug.	mg.	godt.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	mg.	ug.	Første Charakter med Udmærkelse. (98 Points.)	mg.
A. Mørgaard	mg.	mg.	mg.	godt.	mg.	g.	godt.	mg.	mg.	mg.	mg.	godt.	mg.	Første Charakter. (79 Points.)	"
J. A. Frandsen . . .	mg.	mg.	mg.	godt.	godt.	mg.	godt.	mg.	mg.	godt.	ug.	godt.	godt.	Første Charakter. (80 Points.)	"

